

Σπάρτακος

Νο 51 - Ιούνιος 1998 - ISSN: 1106 1790 - Δραχμές 500

II

ΕΠΙΧΟΜΕΝΑ

της Σύνταξης	Κύριο άρθρο	1
	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
N. Μενεγάκης	Η εκσυγχρονιστική επίθεση και το πολιτικό κενό	3
N. Συμεωνίδης	Μία ενθρόνιση και δυο κηδείες	7
	ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ	
M.Durand	Τα διφορούμενα χαρακτηριστικά της παγκόσμιας συγκυρίας	10
A. Κλόκε	Το ευρώ ανώτατο στάδιο του νεοφιλελευθερισμού	17
	ΙΣΤΟΡΙΚΑ	
M.Lowy	Το «Μανιφέστο» στο παρελθόν και στην εποχή μας	22
Δ. Λιβιεράτος	Για τα ιστορικά της ελληνικής οικονομίας	25
	ΑΓΩΝΕΣ	
	Κάλεσμα στη θερινή συνάντηση του δικτύου των ευρωπορειών	27
	Ο αγώνας της Ιονικής να γίνει αγώνας όλων των εργαζομένων	29

ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ

Πολιτικο-θεωρητικό περιοδικό για τον επαναστατικό μαρξισμό και την 4η Διεθνή

Εκδίδεται από Συντακτική Επιτροπή

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά τις θέσεις της Σύνταξης

Γραφεία: Ερεσσού 34, 106 81 Αθήνα, τηλ. 33.00.675

ηλεκτρονική διεύθυνση e-mail: okde_spartakos@yahoo.com

Υπεύθυνος όλης σύμφωνα με το νόμο: Γ. Φελέκης

ISSN : 1106 1790

Αναπαραγωγή φιλμς & Μοντάζ: "Γραφικές Τέχνες Ύμιλον", οδός Εμμ. Μπενάκη 37, 106 81, Αθήνα, τηλ. 38.36.609

Εκτύπωση: Γοργογιάννης-Φερέτος, Δερβενίων 30, τηλ. 36.00.646

Τιμή τεύχους 500 δρχ. Συνδρομές για 6 τεύχη: Ελλάδα: 3.000 δρχ. Εξωτερικό: 4.000 δρχ.

Συνδρομές ενίσχυσης: Ευπρόσδεκτες! Εμβάσματα στο όνομα: Γιάννης Φελέκης

Προσφορά γνωριμίας:

συνδυασμένη ετήσια συνδρομή σε Σπάρτακο & International Viewpoint: 8.000 δρχ.

Η εκσυγχρονιστική επίθεση και το πολιτικό κενό

του
Ν.Μενεγάκη

Η επίθεση της εκσυγχρονιστικής κυβέρνησης να επιβάλλει το πρόγραμμα της ιδιωτικοποίησης των επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και οι αντιδράσεις των εργαζομένων, χαρακτηρίζουν και κυριαρχούν την περίοδο αυτή σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής. Οι εργαζόμενοι στην Ολυμπιακή, στην Ιονική και στις υπόλοιπες υπό “εξυγίανση” ή ακόμη στις κατευθείαν για πούλημα επιχειρήσεις έγιναν, χωρίς να το θέλουν, οι πρωταγωνιστές της επικαιρότητας, καθώς σπρώχνονται βίαια στην ανεργία και την ανασφάλεια της “αγοράς”.

Παράλληλα το εκσυγχρονιστικό νομοσχέδιο για την παιδεία, με την αυταρχική επιβολή του διαγωνισμού για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών, έφερε στο προσκήνιο την πίκρα, την αγωνία αλλά και την οργή των χιλιάδων νέων άνεργων πτυχιούχων που καθημερινά βιώνουν όχι μόνο τον οικονομικό αλλά και τον ηθικό υποβιβασμό τους, μέσα στην κυριαρχία του συστήματος των αξιών ενός αχαλίνωτου καπιταλισμού.

Η κοινωνική ένταση είναι επόμενο να δημιουργεί αντίστοιχες τριβές στην κορυφή του κόμματος που κυβερνά. Όμως τόσο από τις εσωκομματικές τριβές του ΠΑΣΟΚ όσο και από την όποια παρουσία και δράση των αντιπολιτευόμενων κομμάτων το βασικό γνώρισμα της περιόδου είναι πια σε όλους φανερό: η έλλειψη μιας συνολικής πολιτικής πρότασης απέναντι στον νεοφιλελευθερισμό.

Η πρώτη επίθεση και τα πρώτα συμπεράσματα

Η επίθεση της κυβέρνησης ξεκίνησε με έναν μεγάλο και φιλόδοξο στόχο: την υποταγή των εργαζομένων της Ολυμπιακής στο πλαίσιο των “νέων εργασιακών σχέσεων”. Αν η κυβέρνηση κατόρθωνε ευθύς εξαρχής να ολοκληρώσει τον φιλόδοξο αυτό στόχο, θα έστελνε ταυτόχρονα προς όλες τις διευθύνσεις ένα μήνυμα. Ένα μήνυμα προς την αδημονούσα αστική τάξη που θα δήλωνε τη θέληση και την αποφασιστικότητά της να ολοκληρώσει το πρόγραμμα της εξυγίανσης και να συντρίψει τις αντιστάσεις των “συντεχνιών” του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Ένα μήνυμα προς τις Βρυξέλες που θα δήλωνε την πρόθεσή της να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις του ευρωπαϊκού διευθυντηρίου που την άφρησε τιμωρημένη εκτός

του νυμφώνος της ONE. Τέλος, ένα απειλητικό-προειδοποιητικό μήνυμα προς τους εργαζόμενους των υπόλοιπων ΔΕΚΟ που θα επιδρούσε καταλυτικά στο αγωνιστικό ηθικό τους.

Χαρακτηριστικός υπήρξε ο επιπόλαιος και ξεδιάντροπος κομπασμός του “σοσιαλιστή” υπερυπουργού Παπαντωνίου όταν δήλωνε, λίγο πριν από την έναρξη της πρώτης επίθεσης, ότι η υποταγή των εργαζομένων της Ολυμπιακής, θα παίξει τον ίδιο ρόλο, ούτε λίγο ούτε πολύ, που έπαιξε η ήττα των ανθρακωρύχων στην αρχή της Θατσερικής περιόδου στην Μ. Βρετανία. Δηλαδή θα αποτελούσε ένα αποφασιστικό και παραδειγματικό χτύπημα σε ένα μεγάλο και οργανωμένο σύνολο εργαζομένων που θα παρέλυε συνολικά τις αντιστάσεις των εργαζομένων σε όλες τις επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα.

Όμως, δυστυχώς για τον Παπαντωνίου ο πρώτος τουλάχιστον γύρος της σύγκρουσης στην Ολυμπιακή έληξε άδοξα, με την κυβέρνηση σε αναδίπλωση και τους εργαζόμενους να σημειώνουν μια πρώτη έστω νίκη στα σημεία. Το πρώτο παραδειγματικό χτύπημα γύρισε σε μπουμέραγκ, αφού όχι μόνο δεν έκαμψε το ηθικό των υπόλοιπων εργαζομένων, αλλά και το αναπτέρωσε.

Η φιλόδοξη και διατυμπανισμένη σε όλους τους τόνους επίθεση στην Ολυμπιακή μοιάζει προσωρινά να αποκρούστηκε από τους εργαζόμενους χωρίς βέβαια να έχει κριθεί η αποφασιστική μάχη. Οι εργαζόμενοι της Ολυμπιακής κινητοποιήθηκαν αμέσως δυναμικά σαρώνοντας την αδράνεια και τους μικροελιγμούς της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Η κυβέρνηση φαίνεται να αναδιπλώθηκε προσωρινά μπροστά στην αποφασιστικότητα των κινητοποιήσεων των εργαζομένων και να άλλαξε την τακτική της εφαρμόζοντας τώρα μια πιο υπόγεια, μακροχρόνια επίθεση σταδιακής φθοράς της επιχείρησης και ταυτόχρονης “σαλαμοποίησης” της αντίστασης των εργαζομένων με επιμέρους διαπραγματεύσεις και υποσχέσεις.

Η Ιονική Τάπεζα και οι βασικές αδυναμίες του μετώπου των εργαζομένων

Η κυβέρνηση στράφηκε στη συνέχεια σε μια σειρά από σχετικά μικρότερους, λιγότερο φιλόδοξους στόχους που της φαίνονται πιο ευάλωτοι: Ιονική Τράπεζα, Καταστήματα

Για μια καταγραφή της πολιτικής συγκυρίας, του συσχετισμού δυνάμεων και των βασικών συνιστωσών που καθορίζουν τη δυναμική της

Αφορολογήτων, ΟΛΠ, κλπ.

Η περίπτωση της Ιονικής οπωσδήποτε είναι η σοβαρότερη, όχι μόνο γιατί η Ιονική είναι η τρίτη σε μέγεθος τράπεζα της χώρας, αλλά κυρίως γιατί η συνδικαλιστική οργάνωση των τραπεζοϋπαλλήλων είναι σήμερα μια από τις περισσότερες συγκροτημένες οργανώσεις εργαζομένων, με μια μεγάλη, μακρόχρονη παράδοση αγώνων και σημαντικών κατακτήσεων. Επιπλέον, η επίθεση δεν στόχευε στο ενδιάμεσο στάδιο της “εξυγίανσης” των εργασιακών σχέσεων, αλλά κατευθείαν στη τελική φάση: την “ιδιωτικοποίηση”.

Η εξέλιξη της σύγκρουσης γρήγορα ανέδειξε τις βασικές αδυναμίες του μετώπου των εργαζομένων:

- Η συνδικαλιστική ηγεσία είναι πλήρως συμβιβασμένη, ενσωματωμένη και υποταγμένη στην κυβερνητική εξουσία. Οι εργαζόμενοι την αμφισβητούν κατά τη διάρκεια της κορύφωσης των κινητοποιήσεων, αλλά δεν είναι σε θέση να την ανατρέψουν, αφού δεν αναδεικνύεται μια εναλλακτική λύση.

- Η ολοκληρωτική έλλειψη ενός αξιόπιστου πολιτικού λόγου που να απαντά συνολικά στα εκσυγχρονιστικά επιχειρήματα περί αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των επιχειρήσεων και να μην περιορίζεται απλώς σε μια αμυντική υπεράσπιση των κεκτημένων.

Οι βασικές αυτές αδυναμίες είναι που υπονομεύουν τις κινητοποιήσεις, τις απομονώνουν από τους υπόλοιπους εργαζόμενους όχι μόνο του ευρύτερου τομέα αλλά και των υπόλοιπων τραπεζών και τους οδηγούν στην σταδιακή απογοήτευση και τους διαδοχικούς συμβιβασμούς.

Οι αδιόριστοι καθηγητές και τα αδιέξοδα του αποσπασματικού αγώνα

Η κατάργηση της επετηρίδας των αδιόριστων καθηγητών αποτέλεσε απλώς την αφορμή για να ξεχυθεί γύρω από τα εξεταστικά κέντρα η συσσωρευμένη οργή τόσο των νέων άνεργων πτυχιούχων όσο και των διορισμένων εκπαιδευτικών που εδώ και χρόνια υποβιβάζονται διαρκώς οικονομικά και κοινωνικά. Οι εκπαιδευτικοί ζουν καθημερινά στο πετσί τους την υποβάθμιση της δημόσιας παιδείας, την παχύδερμη αδιαφορία και τον εμπαιγμό των βολεμένων κρατικών μανδαρίνων. Οι άνεργοι πτυχιούχοι ζουν καθημερινά την πίκρα και τον εξευτελισμό της ανεργίας που τους κάνει μετά από τόσα χρόνια προσπάθειας και σπουδών να αισθάνονται κοινωνικά άχρηστοι και περιφρονημένοι.

Ο αγώνας τους όμως θα είναι απελπισμένος και αδιέξοδος εξορισμού όσο θα επικεντρώνεται

αποκλειστικά σε μια πτυχή της εκσυγχρονιστικής πολιτικής που τους θίγει βέβαια σήμερα άμεσα αλλά δεν φέρνει στην επιφάνεια το συνολικό πρόβλημα της δημόσιας εκπαίδευσης, το συνολικό πρόβλημα της απασχόλησης, το ουσιαστικότερο δικαίωμα σε τελευταία ανάλυση στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Το βασικό πλεονέκτημα των εκσυγχρονιστών

Η προηγούμενη ανάλογου μεγέθους επίθεση, ενάντια στους εργαζόμενους του δημόσιου τομέα, είχε επιχειρηθεί από από την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Η επίθεση εκείνη αποκρούστηκε τότε με επιτυχία χάρη στις μεγάλες πανεργατικές κινητοποιήσεις. Η απόκρουση της επίθεσης σήμανε και την ουσιαστική χρεοκοπία της Μητσοτακικής διακυβέρνησης. Οι κινητοποιήσεις εκείνες έγιναν με κορμό τους εργαζόμενους του ευρύτερου δημόσιου τομέα και οδηγήθηκαν βασικά από τη συνδικαλιστική ηγεσία της ΠΑΣΚΕ. Οι εργαζόμενοι τότε εύκολα γενίκευαν και πολιτικοποιούσαν τα συνθήματα, βρίσκοντας διέξοδο σε μια αντιδεξιά και αντι-νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση, αποβλέποντας κυρίως σε μια νίκη του ΠΑΣΟΚ που πίστευαν ενδόμειχα ότι θα συνέχιζε και θα βάθαινε το όποιο κράτος κοινωνικής πρόνοιας των παπανδρεϊκών κυβερνήσεων στις αρχές της δεκαετίας του 80.

Η κυβέρνηση Μητσοτάκη μειονεκτούσε, έτσι, συνεχώς τόσο απέναντι στην ιδεολογική πρόταση του κοινωνικού ανδρείκου κράτους από τα αριστερά όσο και στην σχετικά συγκροτημένη, ελεγχόμενη από το ΠΑΣΟΚ και τη συνδικαλιστική γραφειοκρατική ηγεσία, κοινωνική πίεση των εργαζομένων από τα κάτω.

Αντίθετα από την κυβέρνηση του Μητσοτάκη, το μεγάλο πλεονέκτημα της Σημιτικής κυβέρνησης, που την κάνει άλλωστε να αισιοδοξεί ότι αυτή θα τα καταφέρει καλύτερα στην ολοκλήρωση των νεοφιλελεύθερων στόχων, είναι η πλήρης απουσία πολιτικής εναλλακτικής λύσης που να την αμφισβητεί σοβαρά από τα αριστερά.

Επιπλέον, η κυβέρνηση Σημίτη όχι μόνο δεν αισθάνεται καμιά σημαντική πίεση από τα αριστερά, αλλά επιπλέον έχει ενσωματώσει ή εξαγοράσει την συνδικαλιστική γραφειοκρατία του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Η επίθεση, έτσι, εξελίσσεται μέσα σε ένα ιδεολογικό κενό από τα αριστερά και μια ταυτόχρονη ολομέτωπη ιδεολογική επίθεση των ΜΜΕ που αν δεν εξυμνούν αποκάλυπτα την νεοφιλελεύθερη αντίληψη της πλήρους κυριαρχίας της αγοράς, επίμονα επαναλαμβάνουν και προπαγανδίζουν σε όλους τους τόνους και σε κάθε

ευκαιρία, τη μοναδικότητα αυτής της επιλογής (μονόδρομος του εκσυγχρονισμού) και την αυταπόδεικτη χρεοκοπία κάθε άλλης δυνατής πολιτικής (ανατολικές χώρες του πρώην υπαρκτού “σοσιαλισμού”).

Ωστόσο, οι εκσυγχρονιστές πολιτικοί, παραδομένοι και ενσωματωμένοι πλήρως στη λογική της αγοράς, δεν τολμούν να κοιτάζουν προς την άβυσσο που οδηγεί αναπόφευκτα η πολιτική τους. Δεν τολμούν να κοιτάζουν τις άμεσες κοινωνικές συνέπειες, όπως την επέκταση της ανεργίας με τις μαζικές απολύσεις και την εξαθλίωση των περιθωριακών στρωμάτων με το συνεχή περιορισμό και υποβάθμιση των όποιων κοινωνικών παροχών (της ιατρικής περίθαλψης, των επιδομάτων, της δωρεάν παιδείας κλπ.). Δεν τολμούν να κοιτάζουν προς το κύμα της αγανάκτησης που κυριεύει σταδιακά τα κοινωνικά στρώματα στα οποία στηρίζονται πολιτικά και εκλογικά.

Οι σοσιαλιστικές ρητορείες των προηγούμενων δεκαετιών με τις οποίες γαλουχήθηκαν πολιτικά και τις οποίες χρησιμοποίησαν για να σκαρφωθούν στην κυβερνητική εξουσία, μοιάζουν τώρα γι'αυτούς ένα πολύ μακρινό και κακό παρελθόν που αποφεύγουν με κάθε τρόπο να αναφέρονται και να θυμούνται.

Συνδικαλιστική γραφειοκρατία: η αχίλλειος πτέρνα του σημιτικού εκσυγχρονισμού

Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία των επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα εξακολουθεί να κυριαρχείται από τους συνδικαλιστές και τις παρατάξεις της ΠΑΣΚΕ. Οι γραφειοκράτες αυτοί είναι που στήριξαν στην πλειοψηφία τους, την κρίσιμη στιγμή, την άνοδο στην ηγεσία του κόμματος της εκσυγχρονιστικής ομάδας του Σημίτη. Οι περισσότεροι από αυτούς απέβλεπαν φυσικά στα προσωπικά μικροοφέλη, ποντάροντας σε κάποια ανταπόδοση από την σύνδεση και τη μερική ή έμμεση έστω ενσωμάτωσή τους στην κυβερνητική εξουσία. Οι συνδικαλιστές αυτοί είναι υποχρεωμένοι τώρα κάτω από την άμεση εκρηκτική πίεση των εργαζομένων να συγκρουσθούν με τους χθεσινούς κομματικούς φίλους και πολιτικούς “καθοδηγητές” στην εκσυγχρονιστική πορεία. Σε αντίθετη περίπτωση καταλαβαίνουν ότι η συνδικαλιστική καρέκλα τους θα κινδυνεύσει να καταποντιστεί μέσα στην αγανάκτηση της βάσης. Με μισή καρδιά, χωρίς πίστη και επιχειρήματα είναι υποχρεωμένοι να συρθούν σ'αυτόν τον αγώνα. Η μαχητική ανεπάρκειά τους θα γίνεται όλο και πιο φανερή καθώς η σύγκρουση θα οξύνεται.

Ωστόσο η εξαναγκασμένη αυτή στάση τους απογυμνώνει την ηγεσία του Σημίτη από τα κομματικά της ερίσματα που πάντοτε ήταν περιορισμένα. Η προοπτική και μόνο ενός συνεδρίου φαίνεται να προκαλεί νευρικότητα και άγχος στο εκσυγχρονιστικό μπλοκ.

Η ανικανότητα της εσωκομματικής αντιπολίτευσης

Η κομματική ηγεσία του ΠΑΣΟΚ από την άλλη μεριά έχει εδώ και πολύ καιρό “αυτονομηθεί” σε μεγάλο βαθμό από την κομματική βάση. Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες έχουν κυριαρχήσει απόλυτα μέσα στον κομματικό μηχανισμό και έχουν περιχαρακώσει με τέτοια στεγανά την κομματική νομενκλατούρα, ώστε αυτή να μπορεί να νέμεται τα κυβερνητικά της προνόμια όσο γίνεται πιο απερίσπαστη από τη μάζα των ενοχλητικών γκρινιάριδων που εξακολουθούν να συχνάζουν ακόμη στις λαϊκές κομματικές οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ. Δυστυχώς γι αυτούς (της κομματικής ηγεσίας) δεν μπορούν ωστόσο να αγνοούν παντελώς την ύπαρξη της βάσης καθώς μάλιστα αρχίζουν να πλησιάζουν και οι εκλογές. Όταν λοιπόν η λαϊκή αγανάκτηση φουντώνει, τότε οι δυσареστημένοι (όντας παραγκωνισμένοι από την κυβερνητική πίτα) “προεδρικοί” κάνουν εντονότερη την παρουσία τους. Κάθε φορά όμως που “εμφανίζονται” γίνεται και πιο φανερή η έλλειψη συγκροτημένης ηγεσίας, ολοκληρωμένης εναλλακτικής πολιτικής πρότασης και πολλές φορές στοιχειώδους σοβαρότητας. Ένα συνοθύλευμα βουλευτών που αποτελείται από παλιούς κεντρώους, χαμηλού επιπέδου λαϊκιστές και τις χειρότερες εκδοχές του ανδρείκου περιβάλλοντος δεν μπορεί να εμπνεύσει μεγάλη ανησυχία στους τεχνοκράτες. Φυσικά, κάτω από την πίεση της κατάστασης αναγκάζονται τελικά και οι “προεδρικοί” να εμφανισθούν πιο συγκροτημένοι ή προσπαθούν τουλάχιστον να καλύψουν στοιχειωδώς την έλλειψη μιας ενιαίας ηγεσίας. Έτσι δείχνουν να στρέφονται και να καλλιεργούν την “λύση” του νεώτερου, κατά τεκμήριο σοβαρότερου και χωρίς τουλάχιστον προσωπική φθορά, ευρωβουλευτή Παπουτσή.

Η γενική συγκρότηση και η εικόνα ωστόσο της “σκληρής” αυτής -όπως χαρακτηρίστηκε- εσωκομματικής αντιπολίτευσης δεν δείχνει να ανησυχεί σοβαρά την Σημιτική ομάδα. Ακόμη περισσότερο αφού δεν υπάρχουν απτά δείγματα μιας κάποιας άμεσης σύνδεσης της αντιπολίτευσης αυτής των “υψηλών κλιμακίων” με την λαϊκή αγανάκτηση ή έστω με τους διαμαρτυρούμενους συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ.

Η “ομάδα Τσοχατζόπουλου”, από την άλλη μεριά, συμμετέχοντας περισσότερο στην κυβέρνη-

ση προσπαθεί να διατηρήσει απλώς κάποιες αποστάσεις από την κυβερνητική πολιτική χωρίς όμως να αμφισβητεί ανοιχτά καμμία από τις βασικές επιλογές της κυβέρνησης στο κοινωνικό μέτωπο. Ο ίδιος ο Τσοχατζόπουλος φαίνεται πλέον να προσπαθεί συστηματικά να καλλιεργήσει το προφίλ του σοβαρού και “υπεύθυνου” πολιτικού. Προσπαθεί με άλλα λόγια να πείσει την αστική τάξη ότι η εκδοχή του “σοσιαλιστή” Σημίτη δεν είναι η μοναδική που διαθέτει εγγυήσεις για μια αταλάντευτη νεοφιλελεύθερη πορεία, αλλά υπάρχουν παρούσες πάντοτε και άλλες σοβαρές και υπεύθυνες “σοσιαλιστικές” εκδοχές.

Καθώς όμως θα ογκώνεται το κύμα της λαϊκής αγανάκτησης και ο Τσοχατζόπουλος θα εξακολουθεί να παραμένει κρυμμένος στη σκιά του Σημίτη προσπαθώντας να κερδίσει τα εύσημα της σοβαρότητας και της υπευθυνότητας, ταυτόχρονα θα κινδυνεύει να χάσει για πάντα την ευκαιρία να αντιπαρατεθεί αποφασιστικά στην σημερινή ηγεσία, να δώσει διέξοδο και να κερδίσει την κομματική βάση (όση έχει τελοσπάντων απομείνει) και να κατακτήσει τελικά την ηγεσία του κόμματος. Όμως, όταν θα έχει ίσως κερδίσει επιτέλους την αστική έγκριση, μήπως έχει χάσει οριστικά την μάχη της διαδοχής στον πασοκικό θρόνο;

Το κενό που πρέπει να καλυφθεί

Μπορούμε να πούμε ότι η κοινωνική ένταση που προκαλεί η εκσυγχρονιστική επίθεση της κυβέρνησης στον δημόσιο τομέα έχει σαν κυριότερη συνέπεια σε πολιτικό επίπεδο τις εσωκομματικές τριβές στο ΠΑΣΟΚ. Ωστόσο από τις εσωκομματικές αυτές τριβές δεν φαίνεται προς το παρόν τουλάχιστον να προκύπτει κάποια ουσιαστική, σημαντική διεργασία που να κατευθύνεται σε μια αριστερή πολιτική πρόταση.

Από την άλλη μεριά η ολοφάνερη χρεοκοπία της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας:

- να οργανώσει και να ηγηθεί στις αμυντικές κινητοποιήσεις,
- να συγκρουσθεί αποφασιστικά με την εφαρμογή της εκσυγχρονιστικής πολιτικής και η ολοφάνερη ανικανότητα της παραδοσιακής αριστεράς:

- να συγκροτήσει ένα μεγάλης κλίμακας πανεργατικό αγωνιστικό πρόγραμμα,
- να συνδέσει και να δώσει μια μακρόχρονη προοπτική στους καθημερινούς αποσπασματικούς αγώνες,
- να εμπνεύσει και να εξοπλίσει τους εργαζόμενους με μια συνολική πολιτική απάντηση στον εκσυγχρονιστικό “ορθολογισμό”,

δημιουργούν ένα μεγάλο κοινωνικό κενό. Το συνδικαλιστικό κενό αργά ή γρήγορα, νομοτελειακά, θα καλυφθεί από νέες συνδικαλιστικές συσπειρώσεις και ηγεσίες που θα ξεπηδήσουν άμεσα από τους αγώνες των εργαζομένων. Συσπειρώσεις, ηγεσίες και αγώνες που θα πέρνουν αναγκαστικά πανευρωπαϊκή κλίμακα μια και θα πρέπει να απαντήσουν σε πανευρωπαϊκές επιλογές του κεφαλαίου.

Το πολιτικό κενό αργά ή γρήγορα θα πρέπει να καλυφθεί από νέες πολιτικές ηγεσίες, που θα είναι σε θέση να συνθέτουν τις καινούργιες εμπειρίες των αγωνιστικών κινητοποιήσεων αλλά και κυρίως να δίνουν συνολικές απαντήσεις στον νεοφιλελευθερισμό αντιπαρατάσσοντας και αξιοποιώντας, χωρίς δισταγμούς και χωρίς συμπλέγματα ήττας, την παράδοση της ανθρώπινης αλληλεγγύης και της συντροφικότητας. Την καλύτερη παράδοση δηλαδή της εργατικής τάξης και των καταπιεσμένων. Την καλύτερη παράδοση του επαναστατικού κινήματος που δεν φοβήθηκε ποτέ να δει κατάματα την πραγματικότητα του καπιταλισμού ή του σταλινισμού και να πει την αλήθεια μέσα στις πιο δύσκολες συνθήκες.

Ν.Μενεγάκης

Μια ενθρόνιση και δύο κηδείες

του
Ν.Συμεωνίδη

Μέσα στον Απρίλη του 1998 είχαμε τους θανάτους και τις κηδείες του Σεραφεΐμ και του Καραμανλή και το Μάη έγινε η εκλογή και η ενθρόνιση του Χριστόδουλου στον αρχιεπισκοπικό θρόνο. Τα γεγονότα αυτά και οι αντιδράσεις στο κάθε ένα από αυτά είναι διαφορετικά ωστόσο, με δεδομένη τη χρονική προσέγγισή τους, θα τα σχολιάσουμε σε ένα ενιαίο άρθρο.

Η κηδεία του Σεραφεΐμ

Το γεγονός του θανάτου και της κηδείας του δεν είναι από αυτά που απασχολούν έντονα όπως το δικό μας. Ωστόσο ο επικήδειος του Χ. Φλωράκη δημιουργεί σοβαρά πολιτικά προβλήματα και πρέπει να σταθούμε σε αυτά. Ο Χ. Φλωράκης αποχαιρέτησε τον πρώην Αρχιεπίσκοπο σαν αγωνιστή της εθνικής αντίστασης και έβαλε θέμα συμφιλίωσης με την «άλλη πλευρά». Το ΚΚΕ δεν διαφοροποιήθηκε από τις δηλώσεις αυτές του προέδρου του, άρα συμφωνεί μαζί τους.

Είμαστε αναγκασμένοι, λοιπόν, να σταθούμε στη δράση του Σεραφεΐμ στην Κατοχή και στην περίοδο που ακολούθησε. Στην περίοδο της Κατοχής, και μάλιστα στα τελευταία χρόνια της, εντάχθηκε στον ΕΔΕΣ όπου παρέμεινε και για μια μικρή περίοδο μετά την Απελευθέρωση. Η περίοδος αυτή είναι από τις χειρότερες στην ιστορία του ΕΔΕΣ, γιατί σηματοδεύτηκε από τις ένοπλες επιθέσεις εναντίον του ΕΛΑΣ που ανάγκασε τους μαχητές του να τους καταδιώξουν παρά την αντίθετη άποψη της ηγεσίας του ΚΚΕ. Αλλά το φριχτότερο πρόσωπό του ο ΕΔΕΣ το έδειξε αμέσως μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, όταν οι ένοπλοί του, που φυσικά δεν αποπλίστηκαν όπως οι Ελασίτες, άρχισαν να τρομοκρατούν, να χτυπούν και να δολοφονούν τους αγωνιστές του ΕΛΑΣ σε όλη τη Δυτική Ελλάδα. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις, ιδιαίτερα στην Αιτωλοακαρνανία, που Εδεσίτες γύριζαν στα χωριά επιδεικνύοντας κομμένα κεφάλια Ελασιτών. Ο Σεραφεΐμ μετείχε ακριβώς την περίοδο αυτή στον ΕΔΕΣ και στη συνέχεια επέστρεψε στην Καρδίτσα. Υπάρχουν κάποιες μαρτυρίες ότι εκεί είχε επαφές, αν δεν μετείχε ενεργά, με τις συμμορίες των παρακρατικών και ιδιαίτερα του Σούρλα, που δημιουργήθηκαν τότε στην Θεσσαλία και τρομοκρατούσαν με φρικιαστικά εγκλήματα τους

αγρότες της περιοχής. Στη συνέχεια έγινε επίσκοπος Ιωαννίνων και πρόεδρος της Επιτροπής Βορειοηπειρωτικού Αγώνα, που ασχολιόταν με την αποστολή πρακτόρων και προπαγανδιστικού υλικού στην Αλβανία με στόχο την προετοιμασία μιας ελληνικής εισβολής εκεί. Τέλος το 1974, ελέω Ιωαννίδη, έγινε αρχιεπίσκοπος.

Όταν λοιπόν ο Χ. Φλωράκης δηλώνει ότι τιμά τους αγώνες του Σεραφεΐμ, δεν κάνει τίποτα άλλο από το να τιμά τη δράση του μεταβαρκιζανού, εμφυλιοπολεμικού και μεταπολεμικού παρακράτους μέσα από το οποίο αναδείχθηκε ο Σεραφεΐμ. Η θέση του είναι προσβολή στη μνήμη των χιλιάδων αγωνιστών, πρώτα και κύρια του ΚΚΕ, που έπεσαν θύματα αυτού ακριβώς του παρακράτους. Η θέση του αυτή και η πρότασή του για συμφιλίωση με την «άλλη πλευρά» δείχνει ότι το ΚΚΕ παρά τις αριστερές του κορώνες διακατέχεται από ένα μόνιμο κόμπλεξ να γίνει αποδεκτό από το Σύστημα. Αλλά υπάρχει και κάτι πιο άμεσο από τις διακηρύξεις προθέσεων. Το ΚΚΕ προωθεί για τις επόμενες Δημοτικές Εκλογές συνεργασίες με τη Δεξιά: σε ορισμένους νομούς (π.χ. Καρδίτσα) έχουν ήδη συμφωνήσει για υποστήριξη κοινού υποψήφιου για Νομάρχη, στα πλαίσια ενός μετώπου αντι - Καποδίστρια και αλλού ακούγονται πολλά για υπόγειες συμφωνίες αμοιβαίας υποστήριξης στο Β' γύρο. Στόχος του ΚΚΕ είναι να εκλέξει όσο γίνεται περισσότερους Δημάρχους. Για να το πετύχει αυτό δεν διστάζει να συμμαχήσει με τη Δεξιά και να ξεπουλήσει ακόμα και ιδέες με τις οποίες έχει γαλουχήσει τα μέλη του, όπως η Εθνική Αντίσταση.

Η κηδεία του Καραμανλή

Ο θάνατος και η κηδεία του Καραμανλή πυροδότησαν πολλές δηλώσεις, άρθρα και σχόλια γύρω από την προσωπικότητα και τον ιστορικό του ρόλο. Η άποψη που εκφράστηκε από τους περισσότερους σχολιαστές είναι ότι ο Καραμανλής υπήρξε αυταρχικός στη διακυβέρνησή του την περίοδο 1955-1963, αν και για τις πιο ακραίες εκδηλώσεις κρατικής και παρακρατικής τρομοκρατίας δεν ευθύνεται, ενώ για την διακυβέρνησή του της περιόδου 1974-1981 δεν εκφράζονται παρά μόνο έπαινοι (αποκατάσταση της δημοκρατίας, νομιμοποίηση του ΚΚΕ, ένταξη στην ΕΟΚ). Ο Σημίτης ξεπερνώντας τους πάντες σε κολακείες αναφέρθηκε

Το ότι το συντηρητικό και αντιδραστικό ρεύμα προσπαθεί να συγκροτηθεί με κάθε ευκαιρία είναι κατανοητό. Το ότι σε αυτό δεν εμποδίζεται, ή και υποβοηθείται, από αρκετούς «προοδευτικούς» δείχνει μάλλον την ποιότητα των τελευταίων.

επαινετικά και για την πρώτη οκταετία Καραμανλή, προβάλλοντας ιδιαίτερα τα οικονομικά της επιτεύγματα. Είναι η πρώτη φορά που πολιτικός του μη δεξιού χώρου επαινεί την περίοδο αυτή στα πλαίσια μιάς προσπάθειας ιδεολογικοποίησης της αντεργατικής πολιτικής Σημίτη.

Για μας ο Καραμανλής, σαν πολιτικός αλλά και σαν πρόσωπο, υπήρξε ο αντιπροσωπευτικότερος πολιτικός εκπρόσωπος της μεταπολεμικής ελληνικής αστικής τάξης. Είχε όλα της τα χαρακτηριστικά. Υπήρξε έντονα αντεργατικός, αρκεί να θυμηθούμε τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των εργαζομένων την περίοδο 55-63 αλλά και τον περιορισμό μέχρι εξάλειψης των συνδικαλιστικών τους δικαιωμάτων και κατά τις 2 Καραμανλικές οκταετίες. Προσπάθησε να περιορίσει όσο γίνεται τα δημοκρατικά δικαιώματα των πολιτών, για την περίοδο 55-63 η κρατική και παρακρατική τρομοκρατία είναι πασίγνωστες (πολιτικοί κρατούμενοι, εκλογές βίας και νοθείας, δολοφονία Λαμπράκη) και έγιναν με ενορχηστρωτή τον ίδιο τον Καραμανλή, αλλά και στην περίοδο 74-81 πολλά δημοκρατικά δικαιώματα καταπατιόνταν (φόβος του χωροφύλακα στην ύπαιθρο, απαγόρευση πορειών και αφισοκολλήσεων, προσλήψεις στην αστυνομία, στο στρατό αλλά και σε κάποιες δημόσιες υπηρεσίες μετά από έλεγχο των πολιτικών φρονημάτων των υποψηφίων). Αναδείχτηκε στην πρωθυπουργία έπειτα από υπόδειξη των Αμερικάνων και φρόντισε πάντα για την κατοχύρωση των αμερικάνικων και ευρωπαϊκών συμφερόντων στην Ελλάδα σε όλα τα επίπεδα (συμφωνία Πεσινέ, συμφωνία Ζυρίχης, ένταξη στην Ε.Ο.Κ.). Στην οικονομία προώθησε πάντα λύσεις κοντόφθαλμες στα άμεσα προβλήματα που όμως προσέφεραν δυνατότητες γρήγορου κέρδους σε κάποιους κύκλους (ανάπτυξη του Ι.Χ., παραμέληση του σιδηροδρόμου, κατάργηση των τραμ, γιγαντισμός της Αθήνας). Υπήρξε χαρακτηριστικός «κοπανατζής» σε όλες τις δύσκολες στιγμές: το 1940 αποφεύγει την στράτευση δηλώνοντας ότι πάσχει από βαρυκοΐα, στην Κατοχή δεν συμμετέχει στην Αντίσταση, φεύγει για τη Μέση Ανατολή και φθάνει στην Αλεξάνδρεια τη μέρα της απελευθέρωσης της Αθήνας, το 1945 φεύγει για την Αγγλία «για την εκμάθηση της αγγλικής», το 1963 βλέποντας ότι πολιτικά καταρρέει το σκάει σαν κλέφτης από την Ελλάδα, το 1980 καταλαβαίνοντας ότι θα χάσει τις επόμενες εκλογές μεταπηδά στην Προεδρία της Δημοκρατίας, στη διαθήκη του, ξέροντας ότι δεν μπορεί να έχει στην κηδεία του το πλήθος που μάζεψαν οι κηδείες του Παπανδρέου και της Μελίνας, δηλώνει υποκριτικά ότι θέλει κηδεία σε οικογενειακό κύκλο. Αν σε αυτά προσθέσουμε την πασίγνωστη αμορφωσιά του, την εχθρότητα με την οποία αντιμετώπισε κάθε

πρωτοποριακή καλλιτεχνική εκδήλωση και το γεγονός ότι μπήκε στην πολιτική χωρίς οικονομικούς πόρους και, αφού έζησε ηγεμονικά, άφησε πίσω του το ίδρυμα Καραμανλή με μεγάλη περιουσία ολοκληρώνεται η εικόνα του που είναι και η εικόνα του μεταπολεμικού ελληνικού καπιταλισμού.

Η ενθρόνιση του Χριστόδουλου

Με την επιλογή του Χριστόδουλου στην κεφαλή της ελληνικής εκκλησίας οι σχέσεις κράτους και εκκλησίας μπαίνουν σε νέα φάση.

Ο νέος αρχιεπίσκοπος, όπως φαίνεται από τα παλιότερα γραπτά και δηλώσεις του, είναι ένας από τους αντιδραστικότερους κληρικούς, βρίσκεται πολύ πέρα από τις κλασικές θέσεις της πλειοψηφίας των μελών της εκκλησιαστικής ιεραρχίας, που έτσι κι αλλιώς δεν διακρίνονται για την προοδευτικότητα τους. Έχει εκφρασθεί θετικά για τη δικτατορία, αρνητικά για τις εργατικές κινητοποιήσεις, εχθρικά για τη χειραφέτηση των γυναικών και ειρωνικά για την προοπτική ανάληψης της κυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ το 1981.

Μόλις ανέλαβε τα νέα του καθήκοντα ο Χριστόδουλος έκανε σαφές ότι έχει σκοπό να παρεμβαίνει στα πολιτικά πράγματα, θεωρώντας τον εαυτό του ένα είδος παρακυβέρνησης. Προβάλλει ιδιαίτερα την άποψη ότι το Κράτος χρωστάει στην Εκκλησία την ύπαρξή του και σε αντάλλαγμα αυτού του χρέους οφείλει να της παρέχει χρήματα (σήμερα ο κλήρος μισθοδοτείται από το Κράτος), να μην παρεμβαίνει στα της διοίκησής της, να δέχεται τις παρεμβάσεις της στα πολιτικά και κρατικά ζητήματα και να αντιμετωπίζει εχθρικά όλα τα άλλα θρησκευόμενα στην Ελλάδα.

Με αυτή τη φιλοσοφία ο νέος αρχιεπίσκοπος, με πληθώρα δηλώσεών του, προσπαθεί να μπει επικεφαλής ενός νεοσυντηρητικού ρεύματος που να υιοθετεί όλες τις μοντέρνες μεθόδους προβολής των απόψεών του αλλά που να προπαγανδίζει μια ιδεολογία που συνδυάζει εθνικισμό με στοιχεία ρατσισμού και θρησκοληψία με στοιχεία φονταμενταλισμού. Καταλαβαίνει ότι μόνο επικεφαλής ενός τέτοιου ρεύματος μπορεί να επηρεάσει τα πολιτικά πράγματα και θεωρεί ότι σήμερα στην Ελλάδα, με τον έντονο εθνικισμό και τη στροφή στις «παραδοσιακές αξίες», υπάρχει δυνατότητα να δημιουργηθεί το ρεύμα αυτό.

Έχουμε να κάνουμε με την αξιολογότερη απόπειρα δημιουργίας ενός αντιδραστικού ρεύματος στην Ελλάδα μετά το ξεφούσκωμα του εθνικιστικού ρεύματος της εποχής των συλλαλητηρίων για το Μακεδονικό. Παρόλο που μεγάλο

τμήμα των πολιτικών εκπροσώπων της αστικής τάξης δείχνει τη δυσαρέσκειά του για τις πρωτοβουλίες του αρχιεπίσκοπου, θα ήταν λάθος να υπολογίζουμε σε αυτούς για την καταπολέμηση του ρεύματος αυτού. Όλοι αυτοί δεν παύουν να θεωρούν την αρχιεπισκοπή τμήμα του μηχανισμού τους και δεν θέλουν να θιγεί. Ενδεικτικό της «προοδευτικότητας» των μοντέρνων αστών πολιτικών είναι ότι ο Αδριανόπουλος απόσυρε την υπογραφή του από την έκκληση για χωρισμό

εκκλησίας και κράτους. Μόνο το αριστερό κίνημα καταπολεμώντας τον εθνικισμό, το ρατσισμό και τη θρησκοληψία μπορεί να καταπολεμήσει αποτελεσματικά και αυτήν την προσπάθεια δημιουργίας ενός αντιδραστικού ρεύματος στην Ελλάδα.

Ιούνιος 1998

Τα διφορούμενα χαρακτηριστικά της παγκόσμιας συγκυρίας

του Maxime Durand

Το 1997 είναι η χρονιά που γνώρισε ταυτόχρονα και την κρίση της Ασίας και τα νέα ρεκόρ της Ουώλ Στρητ. Αυτή η σύμπτωση συμβολίζει καλά τις αβεβαιότητες και τα διφορούμενα στοιχεία της περιόδου, που επιτρέπουν σε ορισμένους να μιλάνε για νέα φάση επέκτασης ενώ σε άλλους για μια μεγάλη χρηματιστηριακή καταστροφή.

ΗΠΑ: ένας κύκλος «high tech» ή μια νέα ανάπτυξη;

Υπάρχει σήμερα μια μεγάλη συζήτηση για το εάν οι ΗΠΑ έχουν μπει σε μια νέα αναπτυξιακή φάση με θεμέλιο ιδιαίτερα τους τομείς υψηλής τεχνολογίας. Υπέρ της θέσης αυτής, αναφέρεται η σχετικά μακριά διάρκεια του κύκλου. Από την ύφεση του 1991, η ανάπτυξη ήταν συνεχής και το 1997 χαρακτηρίστηκε από νέα της αναπήδηση, με ένα 3,8%. Όμως, πρέπει ταυτόχρονα να ειπωθεί ότι οι επιδόσεις αυτές, από μόνες τους, δεν έχουν απολύτως τίποτα το εξαιρετικό. Η μέση ανάπτυξη μεταξύ 1992 και 1997 ήταν 2,8%, αλλά την περίοδο 1982-1989 ήταν 3,9%. Επιπλέον, ο πληθυσμός αυξάνεται στις ΗΠΑ με ετήσιο ρυθμό 1%, δηλαδή τριπλάσιο από της Ευρώπης, έτσι που η πρόοδος του κατά κεφαλήν προϊόντος είναι της ίδιας τάξης και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού.

Οι ΗΠΑ πράγματι δημιούργησαν πολύ περισσότερες θέσεις εργασίας απ'ό,τι η Ευρώπη και το ποσοστό ανεργίας τους δεν κατέγραψε την ίδια αυξητική τάση με της Ευρώπης. Σήμερα ξαναβρήκε το πιο χαμηλό σημείο που είχε φτάσει πριν από την ύφεση του 1990-91. Εξάλλου παρατηρείται μια πολύ πολωμένη δομή στις νέες θέσεις απασχόλησης, με θέσεις «τύπου *Mc Donald*», από τη μια, θέσεις υψηλής κατάρτισης, από την άλλη, και μια σχετική μείωση των ενδιάμεσων κατηγοριών. Αυτό οδηγεί σε επιβράδυνση, αν και όχι σε πλήρη ανατροπή, των κύριων οπισθοδρομικών τάσεων, όπως της ανόδου των ανισοτήτων και της επέκτασης του φαινομένου των φτωχών εργαζομένων (*working poors*).

Για την αδυναμία διαιώνισης αυτού του μοντέλου ανάπτυξης, θα πρέπει να αναφερθεί, πρώτον, η κοινωνική αντίφαση στην οποία στηρίζεται, δηλαδή η ενίσχυση των ανισοτήτων. Η κατά κεφαλήν ανάπτυξη δεν ξεπερνάει το 1%, δηλαδή η αύξηση των μισθών είναι πολύ

περιορισμένη, ακόμα και για τις πολύ ειδικευμένες θέσεις εργασίας. Ο δυναμισμός της κατανάλωσης εξασφαλίζεται τόσο από την αύξηση του προσωπικού όσο και από την αποκατάσταση του μισθού, ενώ οφείλεται κατά πολύ και σε μια χρέωση των νοικοκυριών που αρχίζει να ξεπερνάει τα αποδεκτά όρια, τουλάχιστον στα χαρτιά.

Πολλές πρόσφατες αναλύσεις υπογραμμίζουν το γεγονός ότι η οικονομία των ΗΠΑ καθοδηγείται από έναν ιδιαίτερο δυναμισμό των τομέων υψηλής τεχνολογίας. Τα επιχειρήματα που παρατίθενται, και ιδιαίτερα το βάρος της ηλεκτρονικής στην ανάκαμψη -ιδιαίτερα των επενδύσεων- δεν είναι απολύτως πειστικά. Η ανάπτυξη δεν έχει κανέναν λόγο να υποταχθεί σε μία αρχή ομοιογένειας και υπάρχουν πάντα ορισμένοι πιο δυναμικοί τομείς, που εξορισμού σπρώχνουν το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας προς τα πάνω. Το ότι πρόκειται, στην περίπτωση του σημερινού κύκλου, για προϊόντα «υψηλής τεχνολογίας» της ηλεκτρονικής και της πληροφορικής δεν είναι κάτι τελείως καινούργιο. Άλλες πάλι μελέτες εκφράζουν ένα σκεπτικισμό για τον όγκο των δυνητικών επενδύσεων που μπορούν να προσφέρουν τα νέα αυτά προϊόντα.

Αυτό που θα μπορούσε να αποβεί καθοριστικό είναι μια επανεκκίνηση της παραγωγικότητας στους πιο ανανεωτικούς τομείς, η οποία θα επέτρεπε στις ΗΠΑ να ανακτήσουν τη θέση τους στην τεχνολογική κυριαρχία. Η μία από τις ιδιαιτερότητες της αμερικάνικης οικονομίας εδώ και πολλά χρόνια είναι, πράγματι, η αδύναμη ανάπτυξη της συνολικής της παραγωγικότητας, που ταυτόχρονα εξηγεί και τη μεγαλύτερή της ικανότητα να δημιουργεί θέσεις εργασίας πάνω στη βάση ενός πολύ έντονου «*δυναδισμού*» της οικονομίας της. Ο ίδιος αναπτυξιακός ρυθμός έχει, έτσι, πολύ πιο υψηλό «*περιεχόμενο σε απασχόληση*» στις ΗΠΑ απ'ό,τι στην Ευρώπη. Η υπόθεση ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου θα σήμαινε ότι η σημερινή ανάκαμψη στηρίζεται σε ένα άλμα της παραγωγικότητας, τουλάχιστον στη μεταποίηση, που να θεμελιώνεται σε μια ποσοτική προσπάθεια και σε έναν ποιοτικό μετασχηματισμό της παραγωγικής μηχανής. Πράγματι, μπορούμε να δούμε ότι η ιδιωτική επένδυση αυξήθηκε σημαντικά μετά το 1993 και ότι έφτασε σήμερα στο ποσοστό ρεκόρ του 14% του ΑΕΠ, πολύ παραπάνω από τις αρχές της δεκαετίας του '80. Αλλά το άλμα αυτό μπορεί επίσης να ερμηνευτεί

Το άρθρο αυτό για την παγκόσμια συγκυρία, αποτελεί τη γραπτή εκδοχή της εισήγησης του συγγραφέα στη Διεθνή Εκτελεστική Επιτροπή της 4ης Διεθνούς, το Φεβρουάριο του 1998.

σαν μια απλή ανάκτηση του επιπέδου της μετά από τη γερή υποχώρηση της περιόδου 1986-93. Και πάντως δεν έχει οδηγήσει σε αισθητή επιτάχυνση της αύξησης της παραγωγικότητας στη μεταποίηση, που συνεχίζει να αυξάνει με τον

και πάλι σε αύξηση του εμπορικού ελλείμματος, που ενισχύεται στα πιο πρόσφατα χρόνια από την ανατίμηση του δολαρίου της τάξης του 15%. Οι ΗΠΑ πούλησαν αγαθά αξίας 660 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 1997, αλλά εισήγαγαν αντίστοιχα 860

Πίνακας

Ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ (σε %)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ΗΠΑ	1,2	-0,9	2,7	2,3	3,5	2,0	2,8	3,8	2,7	2,1
Ιαπωνία	5,1	3,8	1,0	0,3	0,6	1,5	3,9	0,9	-0,3	1,3
ΕΕ	3,0	1,6	1,0	-0,5	2,9	2,5	1,7	2,6	2,7	2,8
Γερμανία	5,7	5,0	2,2	-1,2	2,7	1,8	1,4	2,2	2,7	2,9
Γαλλία	2,5	0,8	1,2	-1,3	2,8	2,1	1,5	2,4	2,9	2,8
Ιταλία	2,2	1,1	0,6	-1,2	2,2	2,9	0,7	1,5	2,4	2,7
Μ.Βρετανία	0,4	-2,0	-0,5	2,1	4,3	2,7	2,2	3,3	1,7	1,8
Ελλάδα	0,0	3,1	0,7	-1,6	1,7	2,1	2,7	3,5	3,0	3,4

Πηγή: ΟΟΣΑ, Απρίλιος 1998.

σταθερό ρυθμό του 3% ετησίως. Η σημερινή αύξηση των δεικτών αποδοτικότητας υποτιμούν προφανώς την τάση αυτή προς υπερσυσσώρευση.

Αλλά είναι κυρίως ο διεθνής συνδυασμός στοιχείων στον οποίο στηρίζεται η ανάπτυξη αυτή που θέτει πρόβλημα. Η καμπή των αρχών της δεκαετίας του '80, με το άλμα μπροστά των επιτοκίων της, συνοδεύτηκε σε πρώτη φάση με μια πολύ έντονη άνοδο του δολαρίου, κατά σχεδόν 50% μεταξύ 1980 και 1985. Η εξαιρετική αυτή εξέλιξη είχε σα συνέπεια να αυξήσει το εξωτερικό έλλειμμα των ΗΠΑ, που ξεπέρασε το 3% του ΑΕΠ, πράγμα πολύ σημαντικό αν λάβουμε υπόψη μας τον πολύ μικρό βαθμό ανοίγματος των ΗΠΑ προς το εξωτερικό τους. Το Σεπτέμβριο του 1985 έκλεισε η «συμφωνία Πλάζα» (από το όνομα του ξενοδοχείου της Νέας Υόρκης) μεταξύ των πέντε μεγαλύτερων οικονομικών δυνάμεων. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια σημαντική υποτίμηση του δολαρίου, που επιβάλλεται στις άλλες ιμπεριαλιστικές χώρες, στο όνομα της «διεθνούς νομισματικής συνεργασίας». Κατά τα τρία έτη 1985-88, το γεν ανατιμάται κατά 46%, το μάρκο κατά 40%, το φράγκο κατά 37% και η στερλίνα κατά 28%. Στις συνθήκες αυτές, το εμπορικό έλλειμμα ξανακαταβαίνει σε επίπεδα κάτω του 1,5% το 1991, τη χρονιά της ύφεσης. Ο νέος κύκλος της δεκαετίας του '90 επωφελείται από αυτήν την πλεονεκτική ισοτιμία του δολαρίου. Αλλά η γρήγορη ανάπτυξη των εξαγωγών οδηγεί

δεις, είχαν δηλαδή ένα έλλειμμα 200 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το πλεόνασμα των υπηρεσιών επέτρεψε τη μείωση του τρέχοντος ελλείμματος, το οποίο ωστόσο ανέρχεται σε 170 δισεκατομμύρια δολάρια. Ένα τέτοιο έλλειμμα θα ήταν υποστηρίξιμο μακροχρόνια, εάν η εξωτερική χρηματοδότηση οδηγούσε σε μια αύξηση της παραγωγικότητας που θα επέτρεπε να ανακτηθούν μερίδια της αγοράς πάνω στη βάση μιας επιβεβαιωμένης ανωτερότητας. Καθώς όμως δεν είναι ακριβώς η περίπτωση, το πιο πιθανόν είναι η αντιστροφή του κύκλου και όχι η διάδοσή του στην παγκόσμια οικονομία. Οι εύθραυστες χρηματοπιστωτικές ισορροπίες της κυρίαρχης οικονομίας (χρέωση, χρηματιστηριακή υπερτίμηση) θα μπορούσαν να εμποδίσουν μάλιστα την προσγείωση να γίνει ομαλά.

Το ευρώ θα μειώσει την ανεργία;

Και στην Ευρώπη ξαναβρίσκουμε ένα βαθύ διφορούμενο χαρακτήρα της συγκυρίας. Από τη μια, οι οπαδοί του ευρώ μπορούν να κραυγάζουν «νίκη», αφού το σύνολο των χωρών κατάφερε να ικανοποιήσει, τουλάχιστον τυπικά, τα κριτήρια του Μάαστριχτ και ιδιαίτερα τα δημόσια ελλείμματα κάτω του 3% του ΑΕΠ. Ακόμα και η είσοδος της ελληνικής δραχμής μοιάζει να γίνεται δυνατή. Το χρονοδιάγραμμα γίνεται λοιπόν σεβαστό και ο κατάλογος των πρώτων μελών του ευρώ θα μπορούσε να αναγγελθεί την άνοιξη, ταυτόχρονα

με τον καθορισμό οριστικών ισοτιμιών, ίσως ευθυγραμμισμένων γύρω από ορισμένες βασικές ισοτιμίες[1]. Η εμπιστοσύνη των χρηματιστηριακών αγορών μοιάζει να έχει εξασφαλιστεί, καμία κερδοσκοπική κίνηση δεν έχει ξεκινήσει και ο ορίζοντας ανοίγει τουλάχιστον ως την 1η Ιανουαρίου του 1999, επίσημη ημερομηνία παγώματος των ισοτιμιών. Για αυτή την επιτυχία νομίζουμε ότι είναι δυνατόν να διατυπώσουμε μια υπόθεση και μία πρόγνωση.

Η γρήγορη τροποποίηση του πλαισίου οφείλεται προφανώς κατά πολύ στην ανάκαμψη της Ευρώπης, που συμπίπτει καλύτερα απ'ό,τι προβλεπόταν με το χρονοδιάγραμμα του Μάαστριχτ. Η γαλλική περίπτωση είναι χαρακτηριστική, αφού η «πολύφωνη κυβέρνηση της αριστεράς» πραγματοποιεί χωρίς μεγάλες δυσκολίες αυτό που είχε κριθεί σαν τόσο δύσκολο πριν από εννιά μήνες, τόσο μάλιστα που η δεξιά είχε πιστέψει, λανθασμένα, ότι καλύτερα ήταν να οργανωθούν πρόωρες εκλογές. Ωστόσο, οι ευρωπαϊκές συγκυρίες είναι στην πραγματικότητα αρκετά αποσυγχρονισμένες και η σχετική εξασθένηση της Γερμανίας ήταν αυτή που επέτρεψε να αρθούν οι επιφυλάξεις της κυβέρνησης Κολ απέναντι σε ένα πολύ πλατύ ευρώ, που δεν θα έδινε αρκετές εγγυήσεις νομισματικής αυστηρότητας. Πράγματι, η Γερμανία είχε πιο μεγάλη δυσκολία απ'ό,τι προβλεπόταν να

αρνείται λογικούς συμβιβασμούς που της προτείνει η DGB[2] και μάλιστα καταγγέλλει και τις συλλογικές συμβάσεις. Ο γενικός λόγος της έγινε ο πιο κλασικός νεοφιλελευθερισμός: πρέπει να μειωθεί το κόστος εργασίας για να ανακτηθεί η ιερή ανταγωνιστικότητα. Στην πραγματικότητα, η απώλεια μεριδίων αγοράς από τη Γερμανία προέρχεται περισσότερο από τον επαναπροσανατολισμό προς την εγχώρια αγορά και από τη συνεχή ανατίμηση του μάρκου σε σχέση με το δολάριο, αλλά και σε σχέση με τη λιρέτα και τη λίρα. Σε αυτό προστίθεται η ύφεση του 1993 που αυτοεπέβαλαν οι ευρωπαϊκές χώρες σταματώντας τελείως τη ζήτηση των μισθωτών και υιοθετώντας περιοριστικές δημοσιονομικές πολιτικές.

Πρόκειται λοιπόν για μια σχετική υποχώρηση της γερμανικής θέσης σε σχέση με το θεαματικό πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο φτάνει τα 115 δισεκατομμύρια δολάρια το 1997, ενώ κατέγραφε έλλειμμα 80 δις το 1991 και 1992. Η Γερμανία δεν ευθύνεται για αυτή την εξέλιξη. Είναι τέσσερεις χώρες που εξηγούν στην ουσία το τρέχον ευρωπαϊκό πλεόνασμα: η Ιταλία (41 δις δολάρια), η Γαλλία (32 δις), η Ολλανδία (22 δις) και το Βέλγιο (14 δις). Η τελευταία περίοδος αντιστοιχεί, έτσι, σε μια αισθητή αναδιάρθρωση των νομισματικών συσχετισμών δύναμης στο εσωτερικό της

απορροφήσει την ενοποίηση, η οποία ήρθε να θέσει σε πιο βαθιά αμφισβήτηση τα θεμέλια του περίφημου μοντέλου της. Βρεθήκαμε μπροστά σε μια μονομερή επίθεση της εργοδοσίας, η οποία

Ευρώπης. Με ένα εμπορικό πλεόνασμα που αντιπροσωπεύει το 6% του ΑΕΠ της, δύσκολα θα μπορούσε κανείς να αμφισβητήσει την πρόσδεση της Ιταλίας στη νομισματική σταθερότητα. Η

περίπτωση της Ιταλίας δείχνει σε ποιο σημείο το μαγείρεμα των ισοτιμιών και, κατόπιν, η επάνοδος στην ορθοδοξία κατάφεραν να πετύχουν τον αληθινό στόχο, που ήταν η αποκατάσταση του ποσοστού του κέρδους. Το μερίδιο των εσόδων του κεφαλαίου στην προστιθέμενη αξία των επιχειρήσεων εκτινάχθηκε από το 36% το 1992 στο 42% το 1997, πράγμα που επιτεύχθηκε μόνο χάρη στην επιβράδυνση που ανέβασε το επίσημο ποσοστό ανεργίας από το 9% στο 12%.

Στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο κύκλος ακολουθεί μια πορεία της μορφής W, που είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική στη Γαλλία και τη Γερμανία. Μετά την ύφεση του 1993, παρατηρούμε μια έντονη ανάκαμψη το 1994 (2,9%), αλλά που ανακόπτεται (2,5% το 1995 και κατόπιν 1,7% το 1996), για να ξαναξεκινήσει, σχετικά απρόσμενα, το 1997. Τί θα συμβεί το 1998; Κατά την αισιόδοξη εκδοχή, οι εξαγωγές συνεχίζουν να αναπτύσσονται, αλλά η σκυτάλη αναλαμβάνεται εν μέρει από την εγχώρια ζήτηση και ιδιαίτερα από την επένδυση. Μπορούμε, έτσι, να φανταστούμε την ευρωπαϊκή οικονομία να εγγράφεται για μερικά χρόνια σε μια αναπτυξιακή λογική 3%. Αυτή η «ευρω-αισιοδοξία» κινδυνεύει ωστόσο να μην ξεπεράσει το 1998 για ένα λόγο ουσίας που απεικονίζεται καλά στο γράφημα 1. Σε αυτό μπορούμε να δούμε ως ποιο βαθμό έχει γενικευτεί η υποχώρηση των μισθών, κατά το γαλλικό πρότυπο. Το μερίδιο των κερδών (ή ακόμα ποσοστό περιθωρίου) περνάει από το 31% της προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων το 1981 στο 39% το 1997. Η αύξηση αυτή είναι σχεδόν συνεχής, με την εξαίρεση της ύφεσης των αρχών της δεκαετίας του '90. Το ποσοστό συσσώρευσης (επένδυση σε % του πάγιου κεφαλαίου) προφανώς κυμαίνεται ακολουθώντας τον οικονομικό κύκλο, αλλά χωρίς να δείχνει καμία ανοδική τάση. Σήμερα βρίσκεται γύρω στο 5 με 6%, δηλαδή σε επίπεδο ανάλογο των αρχών της δεκαετίας του '80. Τέλος, το ποσοστό ανεργίας πέρασε από κάτω από το 7% το 1980 σε 11% σήμερα. Αυτό που συμβαίνει έτσι είναι σαν όλη αυτή η εξέλιξη, που σημαδεύεται έντονα από τις κυκλικές διακυμάνσεις (με αντίστροφη φορά της συσσώρευσης και της ανάπτυξης), να προηγείται της εξέλιξης του μεριδίου των κερδών.

Στα εσώτερα όρια ενός τέτοιου μοντέλου κινδυνεύει να προσκρούσει η ανάκαμψη στην Ευρώπη, πράγμα που μάλιστα θα επιταχυνθεί στο μέτρο που ο δυναμισμός των εξαγωγών προς την Ασία ή τις Ανατολικές χώρες θα σταματήσει να λειτουργεί. Το μόνο θετικό στοιχείο είναι η διατήρηση του δολαρίου, το οποίο παίζει ένα ρόλο καταφυγίου εξαιτίας της κρίσης. Αλλά το έλλειμμα τελικά θα πρέπει να το σύρει προς τα κάτω και

τότε η Ευρώπη θα χάσει τα στηρίγματα του σημερινού της κύκλου. Οι αντιφάσεις του εύρω θα κινδυνεύουν τότε αυτόματα να επανεμφανιστούν, πριν από το 2002, γιατί η ομογενοποίηση των συγκυριακών εξελίξεων και των τύπων ειδίκευσης στο εσωτερικό της Ευρώπης δεν είναι αρκετά προχωρημένη ώστε να εγκαταληφθεί εύκολα το περιθώριο ελιγμών που δίνει η νομισματική ισοτιμία. Θα μπορούσαμε να φανταστούμε μια επιτάχυνση της θεσμικής ενοποίησης που να επέτρεπε αυτή να αντικατασταθεί από έναν ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, αλλά κάτι τέτοιο είναι ακριβώς αντίστροφο από την κυρίαρχη νεο-φιλελεύθερη λογική.

Μετά την κρίση στην Ασία, χρηματοπιστωτικό κράχ ή γενικευμένη επιβράδυνση;

Πολλά πράγματα γράφτηκαν για την κρίση αυτήν και εμείς θα περιοριστούμε εδώ σε ορισμένα βασικά σημεία. Το πρώτο είναι ότι η Ιαπωνία μοιάζει να έχει εγγραφεί για καιρό σε μια πορεία χαμηλού αναπτυξιακού επιπέδου. Σημαντικά ποσά ρίχτηκαν, που μάλιστα επανέφεραν ένα ξεκίνημα της ιαπωνικής οικονομίας το 1996, αλλά χωρίς να δημιουργήσουν μια ανάκαμψη με μεγαλύτερη διάρκεια. Ένα τμήμα του τραπεζικού συστήματος βρίσκεται τεχνικά σε χρεοκοπία και οι Τίγρεις[3], που έπαιζαν το ρόλο ενδιάμεσου στις γιαπωνέζικες εξαγωγές έχουν βυθιστεί στη βαθιά ύφεση που ξέρουμε. Ο δυναμισμός που η Ιαπωνία διοχέτευε στο σύνολο της περιοχής και, πέρα και από αυτήν, στην παγκόσμια οικονομία έχει αρχίσει να στερείται. Μπορούμε να πούμε το ίδιο και για τους Δράκους[4], ιδιαίτερα για την Κορέα και για το σύνολο των χωρών της περιοχής που η οικονομία τους έχει διαταραχθεί τόσο βαθιά που δεν μπορούν να ελπίζουν να απορροφήσουν την υποχώρηση αυτήν μόνο με υποτιμήσεις. Οι τελευταίες θα έχουν σαν κύριο αποτέλεσμα να οξύνουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των χωρών της περιοχής και να απειλήσουν τη συνέχιση της ανάπτυξης της Κίνας, της οποίας τα προϊόντα γίνονται πλέον λιγότερο ανταγωνιστικά.

Γενικά η κρίση αυτή θέτει σε αμφισβήτηση όλη τη νεο-φιλελεύθερη λογική ανάπτυξης. Όλα τα «μοντέλα» πλήττονται, το ένα μετά το άλλο, από μια μεταδοτική κρίση της οποίας οι βασικές διαστάσεις μπορούν να περιγραφούν σύντομα. Το άνοιγμα της παγκόσμιας αγοράς αποκαλύπτει την διατήρηση της εξάρτησης, στο μέτρο που ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών τείνει να ξεπεράσει τον αντίστοιχο ρυθμό των εξαγωγών. Για να καλυφθεί το αυξανόμενο αυτό έλλειμμα, οι χώρες αυτές

πρέπει να δώσουν εγγυήσεις, με την πρόσδεσή τους σε ένα ισχυρό νόμισμα, έτσι ώστε να εγγυηθούν την αποδοτικότητα των κεφαλαίων που αναλαμβάνουν να εξισορροπήσουν το ισοζύγιο πληρωμών (περιορισμένος πληθωρισμός, υψηλά

μόνο σε ένα μικρό αριθμό χωρών και για περιορισμένη διάρκεια. Έτσι απέχουμε πολύ από την εικόνα ενός ανταγωνισμού των χωρών με χαμηλούς μισθούς που έλκουν προς το Νότο θέσεις απασχόλησης από τις χώρες του Βορά.

επιτόκια, ιδιωτικοποιήσεις, κλπ.). Η διαχείριση αυτή του νομίσματος δεν είναι επομένως ένα «λάθος», είναι αντίστροφα απαραίτητο στοιχείο για τη διατήρηση του μοντέλου, έως ότου αποδειχθεί αστήρικτο και η ρήξη πάρει τότε αναγκαστικά βίαιες μορφές. Ένα τέτοιο σχήμα ακολούθησε και το Μεξικό στα τέλη του 1994, όπως και οι Τίγρεις πέρις. Και άλλες χώρες τώρα απειλούνται, των οποίων ο κατάλογος ήδη προετοιμάζεται: Βραζιλία, Αργεντινή και Πολωνία.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ χωρών με χαμηλούς μισθούς θέτει σε κίνηση ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει τις ιμπεριαλιστικές σχέσεις και που είναι η γενική μείωση των τιμών των πρώτων υλών, γεωργικών ή ορυκτών, αλλά και ορισμένων βιομηχανικών προϊόντων όπως ηλεκτρονικά εξαρτήματα. Η μείωση αυτή των πόρων έπαιξε ιδιαίτερα σοβαρό ρόλο στην Κορέα και θα επιδεινώσει την κατάσταση της Ινδονησίας και του Μεξικού, με την πρωτόγνωρη μείωση της τιμής του πετρελαίου από τα 18 στα 12 δολάρια το βαρέλι. Αλλά ο πιο στρεβλός μηχανισμός είναι αναμφίβολα ο ανταγωνισμός με τις υπερανταγωνιστικές πολυεθνικές, ο οποίος καταστρέφει ολόκληρους τομείς της γεωργίας και των παραδοσιακών βιομηχανιών και δημιουργεί μια γενική τάση προς την υποαπασχόληση. Η τελευταία αντιμετωπίζεται με τη δημιουργία θέσεων εργασίας

Η παγκόσμια οικονομία γνώρισε πρόσφατα δύο σημαντικά πλήγματα, που μπορούν να μετρηθούν με τη βοήθεια των ποσών που κινητοποιήσε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο: 50 δις δολάρια για το Μεξικό και πάνω από το διπλό για την ασιατική κρίση. Και στις δύο περιπτώσεις, ωστόσο, η κλιμακωτή κατάρρευση που προέβλεπαν ορισμένοι αναλυτές του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος δεν ήλθε. Το 1995, έγινε λόγος για την «επίπτωση τεκίλα» στη Λατινική Αμερική, αλλά ήταν σχετικά περιορισμένη. Το 1997, τα μεγάλα χρηματιστήρια κλονίστηκαν την πρώτη στιγμή, αλλά η ίδια η χρηματοπιστωτική κρίση δεν προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις. Αντίθετα, τα κύρια χρηματιστήρια έσπασαν όλα τα ρεκόρ και έφτασαν σε επίπεδα τόσο εξωφρενικά που η επόμενη συγκυριακή στροφή θα πρέπει να οδηγήσει σε βίαιη πτώση των τιμών. Ωστόσο, πρέπει να διαπιστώσουμε ότι το ΔΝΤ έχει μεγάλες δυσκολίες να διαχειριστεί την κρίση αυτήν, εξαιτίας της έκτασής της, αλλά και επειδή αφορά μια ιδιωτική χρέωση που είναι δύσκολο να συγκεντρωποιηθεί, αντίθετα από το δημόσιο χρέος. Αλλά, για την ώρα, είδαμε να λειτουργούν μια σειρά από αντιπυρικές προστασίες που εμπόδισαν την επιδημία. Οι τίτλοι του δημόσιου χρέους των πλουσίων χωρών χρησίμευσαν μάλιστα για καταφύγιο αξιών, πράγμα που εξηγεί την ενίσχυση

του δολαρίου.

Οι επιπτώσεις της ασιατικής κρίσης βαθαίνουν ωστόσο με πολλούς τρόπους στη σημερινή συγκυρία. Πρόκειται, κατά πρώτον, για μια αρκετά κλασική κρίση υπερπαραγωγής, η οποία μεταφράζεται με μια βίαιη υποτίμηση του πλεονάζοντος κεφαλαίου (και επομένως με χρηματοπιστωτικές κρίσεις) και με μια βίαιη πολιτική λιτότητας που θα παγώσει την επέκταση των εγχώριων αγορών. Το ΔΝΤ μείωσε τις προβλέψεις τους για την παγκόσμια ανάπτυξη κατά μία μονάδα, από το 4% στο 3% για το 1998. Άλλες εκτιμήσεις, λιγότερο απαισιόδοξες δίνουν έμφαση στο ότι η Ασία αντιπροσωπεύει τελικά μια περιορισμένη αγορά για τις αναπτυσσόμενες χώρες και οι εκτιμήσεις αυτές είναι ενδεχομένως σωστές σαν στιγμιαία φωτογράφιση. Αλλά επίσης υποτιμούν το γερό φρενάρισμα που έτσι δίνεται στην παγκόσμια οικονομία. Μπορούμε να θέσουμε την ερώτηση και αλλιώς: πού θα βρεθούν οι δυναμικές περιοχές στα ερχόμενα χρόνια; Εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι μια αντιστροφή αναγγέλλεται περίπου παντού και ότι, έτσι, υποτιμούνται προφανώς οι επιπτώσεις αυτής της σύμπτωσης.

Οι έμμεσες επιπτώσεις της σημερινής συγκυρίας είναι πιο δύσκολο να εκτιμηθούν. Για παράδειγμα, τα περίφημα αγγλοσαξονικά συνταξιοδοτικά ταμεία ενέχουν μακροχρονίως μια τρομερή δυναμική δυσκολιών. Η βιωσιμότητά τους μακροχρόνια εξαρτάται από τη διατήρηση πολύ υψηλών ποσοστών απόδοσης και μια απότομη πτώση της θα μπορούσε στα επόμενα χρόνια να θέσει σε αμφισβήτηση την ικανότητά τους να πληρώνουν συντάξεις, ανοίγοντας έτσι μια κρίση που δεν θα είναι μόνο χρηματοπιστωτική αλλά και κοινωνική. Αλλά η πιο σοβαρή άμεση αντίφαση βρίσκεται στους τρόπους χρηματοδότησης του τρέχοντος ελλείμματος των ΗΠΑ. Είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση που πρέπει να πάρει τη σκυτάλη από την Ιαπωνία, αλλά μέσα από έναν συνδυασμό που δύσκολα μπορεί να στηριχτεί για πολύν καιρό. Οι αβεβαιότητες που βαθαίνουν πλέον στο χρηματοπιστωτικό κύκλωμα σε παγκόσμιο επίπεδο μας οδηγούν εκ των υστέρων στο να αμφισβητήσουμε την εικόνα της Τριάδας[5].

Μια νέα πόλωση της παγκόσμιας οικονομίας

Πρέπει να επανέλθουμε στην ανάλυση που έδωσε υπερβολικό βάρος στην έννοια της Τριάδας. Αυτή περιείχε δύο διαστάσεις. Η πρώτη ήταν μια νέα περιφερειοποίηση, με την έννοια ότι ο κάθε

ένας από τους ιμπεριαλιστικούς πόλους (ΗΠΑ, Ευρώπη και Ιαπωνία) είχε σαν λειτουργία του τη διάρθρωση μια ιδιαίτερης περιοχής της παγκόσμιας οικονομίας. Αυτό παραμένει εν μέρει σωστό, γιατί η παγκοσμιοποίηση δεν οδηγεί στο σχηματισμό μιας τελείως ενοποιημένης αγοράς. Ωστόσο, οι εμπορικές ροές των αναδυόμενων χωρών της Ασίας πλέκουν πολύ πιο σύνθετες σχέσεις μεταξύ των τριών πόλων της Τριάδας: τα νομίσματά τους δένονται με το δολάριο και όχι με το γεν. Από διπλωματική και στρατιωτική άποψη, ο κυρίαρχος ρόλος των ΗΠΑ τείνει να ξαναδιατυπωθεί, παρά την ιρακινή εξαίρεση. Αλλά, από οικονομική άποψη, η εικόνα ενός ιμπεριαλιστικού πολυκεντρισμού μοιάζει να χάνει όλο και περισσότερο τη συνεκτικότητά της. Οι ΗΠΑ κατάφεραν, πράγματι, να επιβάλουν στον υπόλοιπο κόσμο δύο στοιχεία καταρχήν αντιφατικά: μια ισοτιμία του δολαρίου που τις ευνοεί από την άποψη των εξαγωγών αλλά, ταυτόχρονα, και ένα μαζικό εμπορικό έλλειμμα. Αυτό σημαίνει πως η ανάπτυξη των ΗΠΑ, που διαθέτουν μια πολύ χαμηλή εγχώρια αποταμίευση, χρηματοδοτείται από εισροές κεφαλαίου από τους άλλους πόλους της Τριάδας. Η υποτιθέμενη συμμετρία δεν υπάρχει πλέον από τα μέσα της δεκαετίας του '80, ενώ η ανατίμηση του γεν έθεσε τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία σε μια κατάσταση σχετικής εξάρτησης που οδήγησε σε επιβράδυνση την ιαπωνική οικονομία. Όσο για την Ευρώπη, η σύγκλιση των νεο-φιλελεύθερων πολιτικών οδήγησε με ενδογενή τρόπο σε μια παρόμοια κατάσταση στο πρώτο ήμισι της δεκαετίας του '90. Είναι το ποσοστό συσσώρευσης του κεφαλαίου που απεικονίζει καλύτερα αυτή την αντιστροφή φάσεων (βλ. γράφημα 2). Οι ΗΠΑ καταγράφουν μια επιβράδυνση της συσσώρευσής τους ως τις αρχές της δεκαετίας του '90 και, κατόπιν, μια γερή επιτάχυνση. Αυτό που είναι εντυπωσιακό είναι ότι, βάζοντας μαζί την Ευρώπη και την Ιαπωνία που διαθέτουν παρόμοια προφίλ, βλέπουμε - αντίστροφα - η συσσώρευση να αυξάνει ως τις αρχές της δεκαετίας του '90, μετά να επιβραδύνεται έντονα, πριν ξανα-αρχίσει μια πολύ διστακτική ανάκαμψη. Όλο το ζήτημα είναι κατά πόσον οι δύο καμπύλες μπορούν να αυξηθούν και πάλι μαζί, στην οποία περίπτωση ο δυναμισμός της συσσώρευσης θα μεταδιδόταν και στην υπόλοιπη Τριάδα. Αλλά εάν, αντίστροφα, οι σχέσεις χρηματοδότησης διαπλέκουν συπληρωματικά τους πόλους της Τριάδας, τότε δικαιούμαστε να συμπεράνουμε πως η παράταση του αμερικανικού κύκλου είναι αντιφατική με την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού κύκλου.

Η δεκαετία του '90 επέτρεψε, πάντως, στις ΗΠΑ να ανακτήσουν την τεχνολογική τους κυριαρχία, να επιβάλουν στον κόσμο τη λογική τους της

απόλυτης ελευθερίας στη διακίνηση των κεφαλαίων, επιβάλλοντας την Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου και ετοιμάζοντας πιο πρόσφατα το σχέδιο για τη Πολυμερή Συμφωνία για τις Επενδύσεις, που γνωρίζει ευτυχώς μια γερή αντίσταση. Η αναδιοργάνωση στο εσωτερικό της Τριάδας συνοδεύεται για μια ακόμα φορά από μια κλασική ιμπεριαλιστική πολιτική που φτάνει, για παράδειγμα, ώς του να αντιταχθεί σαφώς στην ανάπτυξη της Mercosur μεταξύ Βραζιλίας και Αργεντινής, με πρόσχημα έναν αποπροσανατολισμό των εμπορικών ροών.

Η γενική διάγνωση είναι λοιπόν ενδιάμεση: ο παγκόσμιος καπιταλισμός δεν καταφέρνει να θέσει τις βάσεις ενός νέου μακριού αναπτυξιακού κύματος, γιατί είναι ανίκανος να εξασφαλίσει μια στηριγμένη ανάπτυξη της ζήτησης των μισθωτών και γιατί διαρθρώνει την παγκόσμια οικονομία με τέτοιο τρόπο που επεκτείνονται περιοδικά οι περιοχές οικονομικής ύφεσης. Έχει εγκατασταθεί σε ένα μακρόχρονο κύμα υφεσιακή κατεύθυνσης που είναι πιο μακρόχρονο και από τα άλλα αντίστοιχα επεισόδια της ιστορίας του. Ο σημερινός κύκλος, που αναπτύσσεται πάνω στο φόντο μιας κρίσης υπερπαραγωγής, δύσκολα μπορεί να ειπωθεί σαν η εφαρμογή μιας νέας οικονομικής τάξης. Αλλά ούτε και μια τελική κατάρρευση δεν είναι αυτόματη. Το πιο πιθανόν σήμερα είναι ένα προοδευτικό πέρασμα προς μια γενική επιβράδυνση που θα επεκτείνεται ως το 1999 και που θα μπορούσε να συγκαλυφθεί από

τα υψηλά κέρδη των μεγάλων συγκροτημάτων. Θα μπορούσαμε τότε να μπούμε σε μια ανοιχτή κρίση της νεο-φιλελεύθερης νομιμοποίησης. Ασφαλώς, θα χρειαστεί κάποτε να εξαχθεί ο απολογισμός τόσων χρόνων λιτότητας που δεν οδήγησαν, σε όλο τον κόσμο, παρά σε μεγαλύτερη ανεργία και σε οικονομικές και κοινωνικές οπισθοδρομήσεις.

Maxime Durand

Σημειώσεις

- [1] Εντωμεταξύ ο κατάλογος των πρώτων (έντεκα) μελών του εύρω πράγματι ανακοινώθηκε [Σημ.Σπάρτακου].
- [2] DGB = γερμανική ΓΣΕΕ [Σημ.Σπάρτακου].
- [3] «*Τίγρεις*» = Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες.
- [4] «*Δράκοι*» = Νότιος Κορέα, Ταϊβάν, Χονγκ-Κονγκ, Σιγκαπούρη.
- [5] Αυτό που συνήθως ονομάζεται «*Τριάδα*» δεν είναι μόνο η τριπολική κυριαρχία της παγκόσμιας οικονομίας (ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ευρώπη), αλλά και ένας ορισμένος τύπος σχέσεων μεταξύ των τριών πόλων καθώς και μια ορισμένη διάρθρωση που ο καθένας τους επιβάλλει στη δική του σφαίρα επιρροής.

Το ευρώ: ανώτατο στάδιο του νεοφιλελευθερισμού

του Ανδρέα
Κλόκε

Αρχές Μαΐου οι κυβερνήσεις της Ε.Ε. αποφάσισαν οριστικά την καθιέρωση του ευρώ. Η οικονομική πολιτική όλων των χωρών-μελών καθορίζεται άμεσα από αυτήν την προοπτική, η ελληνική κυβέρνηση αγωνιεί για την προσχώρηση της χώρας. Ποιες θα είναι οι συνέπειες για τους εργαζομένους και ποια πρέπει να είναι η στάση του εργατικού κινήματος και των επαναστατών μαρξιστών;

Μεγάλη «νίκη Σημίτη» που επιτεύχθηκε αρχές Μαΐου για ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση ως την 1.1.2001 (1), παρόμοιοι θρίαμβοι άλλων χωρών που εξασφάλισαν τη συμμετοχή στο ευρώ ήδη από τον πρώτο γύρο γεμίζουν τελευταίες εφημερίδες. Πίσω από τέτοιες νίκες δεν κρύβεται παρά η συντονισμένη πολιτική των κυβερνήσεων της Ε.Ε. για τη σκλήρυνση της λιτότητας, την επιβολή των νεοφιλελευθέρων κριτηρίων του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ.

Με την «εξυγίανση» των κρατικών προϋπολογισμών, τον αντιπληθωρισμό και ειδικά τη μείωση των ελλειμμάτων κάτω του 3% του ΑΕΠ ως προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στο ευρώ προσπαθούν οι άρχουσες τάξεις να επιχειρήσουν ένα αποφασιστικό βήμα προς την ενοποίησή τους και την ενίσχυση της θέσης τους στις παγκόσμιες αγορές. Αυτή η προσπάθεια προβάλλεται ως αναπόφευκτη και συνοδεύεται από κάποιες ασαφείς υποσχέσεις για ευημερία, επενδύσεις για τη δημιουργία θέσεων εργασίας κλπ. «στο μέλλον», ενώ η πραγματικά ακολουθούμενη πολιτική βρίσκεται σε διαμετρική αντίθεση με αυτούς τους στόχους και αποκλείει με απόλυτη συνέπεια αυτήν την προοπτική.

Πρόσχημα για λιτότητα διαρκείας

Πρώτος και κύριος στόχος, που επιδιώκουν οι άρχουσες τάξεις και οι πολιτικοί τους με την καθιέρωση του ευρώ, είναι η ριζική μείωση όλων των κεκτημένων, που σημειώθηκαν μετά τον πόλεμο με τους αγώνες των εργαζομένων, το ξεπούλημα και η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων, η σταδιακή κατάργηση των δημόσιων ταμείων υγείας και συντάξεων, η αποδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων (για να γίνουμε όλοι «απασχολήσιμοι») και η «ελαστικοποίηση» της εργασίας, η δραστική μείωση των κοινωνικών δαπανών, η σταθερή άνοδος της ανεργίας και της φτώχειας όπως και η στο μέλλον ουσιαστικά ανεξέλεγκτη δραστηριότητα των ευρωπαϊών αστυνομικών της συνθήκης του Σέγκεν και το κλείσιμο των συνόρων για τους πολιτικούς και οικονομικούς πρόσφυγες.

Όλα αυτά είναι τάχα αναγκαία λόγω της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής

βιομηχανίας απέναντι σε αυτήν των ΗΠΑ και της ανατολικής Ασίας.

Το ευρώ είναι, λοιπόν, κυρίως το καλύτερο πρόσχημα για μια νέα φάση νεοφιλελευθέρων επιθέσεων στο βιοτικό επίπεδο και τα δικαιώματα των εργαζομένων κατά το πρότυπο του θατσερισμού, τώρα όμως γενικευμένου σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Κανείς δεν ήταν πιο κατάλληλος να διατυπώσει αυτήν την απλή αλήθεια από τον πρόεδρο του Συνδέσμου των γερμανών βιομηχάνων, κ. Χ. Γι. Χένκελ, ο οποίος επισήμανε ότι το ευρώ αποτελεί τη μοναδική ευκαιρία για να μειώνονται επ' αόριστον οι μισθοί και να κρατιούνται οι εργαζόμενοι σε συνθήκες διαρκούς λιτότητας, ώστε με αυτόν τον τρόπο να γίνει ακόμα πιο ανταγωνιστική η ευρωπαϊκή βιομηχανία(2).

Εσωτερικές αντιφάσεις

Πολλά προβλήματα μένουν άλυτα ακόμα και από την άποψη της «ορθολογικής» λειτουργίας του καπιταλιστικού συστήματος.

Το κυρίαρχο μοντέλο του μονεταρισμού και του αντιπληθωρισμού οδήγησε την Ευρώπη σε μια επικίνδυνη στασιμότητα της ζήτησης και σε χαμηλό επίπεδο επενδύσεων. Έτσι οι ευρωπαϊκές χώρες δεν έχουν τη δυνατότητα να παίξουν ενεργητικό ρόλο στις εξωευρωπαϊκές αγορές. Ενώ οι χώρες της Ε.Ε. παρουσιάζουν εμπορικό πλεόνασμα που αγγίζει ετησίως τα 250 δις δολάρια -και επομένως δεν έχουν πρόβλημα ανταγωνιστικότητας-, επενδύουν μόνο 0,5% του «εθνικού» (δηλ. δυτικοευρωπαϊκού) προϊόντος τους στον κόσμο, που αντιστοιχεί μόνο στο 16% των ξένων επενδύσεων παγκοσμίως. Αντίθετα οι ΗΠΑ με ετήσιο έλλειμμα 240 δις. δολαρίων κρατούν 40% της παγκόσμιας ξένης επένδυσης(3).

Αφενός η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) στη Φρανκφούρτη θα αναλάβει την αποκλειστική και «ανεξάρτητη» (από τυχόν ενοχλητικές πολιτικές ή κοινωνικές πιέσεις) ευθύνη για τη νομισματική πολιτική και θα καθορίζει άμεσα ή έμμεσα τους κρατικούς προϋπολογισμούς των χωρών-μελών, ενώ αφετέρου η πολιτική ενοποίηση και μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) δεν προχώρησε καθόλου. Η εξωτερική, αμυντική και φορολογική πολιτική, η παιδεία κ.λ.π. θα μείνουν υπόθεση των εθνικών κυβερνήσεων, ενώ από την άλλη πλευρά η από κανένα δημοκρατικό θεσμό ελεγχόμενη

υπερδύναμη της ΕΚΤ θα επιβάλλει τη θέλησή της σε όλους τους προϋπολογισμούς των χωρών - μελών, βάζοντας όλες τις εθνικές οικονομίες σε «ζουρλομανδύα»(4).

Οι συνέπειες, από κοινωνική άποψη, θα είναι μάλλον δραματικές, επειδή οι υφιστάμενες ανισότητες μέσα στις χώρες (βόρεια και νότια Ιταλία, δυτική και ανατολική Γερμανία, κλπ.) θα ενισχυθούν, αφού ο ανταγωνισμός ανάμεσα σε χώρες, κλάδους και επιχειρήσεις θα ενδυναμωθεί με όλο και πιο ανεμπόδιστο και απροκάλυπτο τρόπο.

Από τις ισχύουσες συμφωνίες για το ευρώ δεν προβλέπεται κανένα ταμείο υποστήριξης για δυσκολίες των πιο αδύναμων κλάδων ή χωρών (κυρίως της νότιας Ευρώπης), ενώ αναμένεται να διακοπούν οι ευρωπαϊκές επιδοτήσεις για την περιφέρεια, οι οποίες στην περίπτωση της Ελλάδας ανέρχονται στο 5% του ΑΕΠ(5).

Οικονομικά και πολιτικά αδιέξοδα

Η Ευρώπη της ΟΝΕ βασικά δε διαθέτει προϋπολογισμό (μόνο το 1,27% του ΑΕΠ) για την αντιμετώπιση αναπόφευκτα επερχόμενων κρίσεων, ύφεσης, καταστροφών, κλπ. Καμιά χώρα δε θα έχει τη δυνατότητα να υποτιμήσει το νόμισμά της σε περίπτωση κρίσης για να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και του εμπορίου της. Οι επιπτώσεις της κρίσης θα πλήττουν με πλήρη δύναμη και άμεσα την παραγωγή και επομένως και τους μισθούς και τις θέσεις εργασίας.

Ενώ στο παρελθόν όλες οι προσπάθειες της πολιτικής ενοποίησης των χωρών της Ε.Ε. απέτυχαν πλήρως, επιχειρείται τώρα με το ευρώ η βίαιη προσπάθεια να εξαναγκαστούν όλα τα μέλη να συμφωνήσουν «κάπως» σε κάποιες μορφές πολιτικής ομοσπονδίας. Κανείς όμως δεν ξέρει πώς. Όταν ο Κολ πρόσφατα είπε ότι η «*νομισματική ένωση δεν μπορεί να διατηρηθεί χωρίς πολιτική ένωση*»(6), παραδέχθηκε έτσι άθελά του ότι λείπουν βασικές προϋποθέσεις για την καθιέρωση του ευρώ και ότι όλο το σχέδιο είναι στραβό και καταδικασμένο να αποτύχει.

Η άλλη όψη του νομίσματος είναι βέβαια ότι το ευρώ πρέπει να έχει επιτυχία, αφού κανείς δεν μπορεί να θέλει η υπόθεση της ενοποίησης των ευρωπαϊκών αγορών να χάσει μια τόσο σημαντική μάχη και να υποβαθμιστεί για δεκαετίες. «Κάπως» πρέπει να προχωρήσει οπωσδήποτε. Το ζήτημα είναι μόνο ποιός θα πρέπει να πληρώσει το λογαριασμό.

Το παράδειγμα της Ιταλίας

Η Ιταλία μπήκε παρά το χρέος της, που είναι διπλάσιο του «επιτρεπτού» ορίου του 60%, στον πρώτο γύρο του ευρώ. Ο ενθουσιασμός των δυνάμεων της κυβέρνησης Πρόντι και των ΜΜΕ γι' αυτόν το «θρίαμβο» ήταν φυσικά μεγάλος. Το κατόρθωμα αποδίδεται στη σοφία του Πρόντι και ειδικά του «σούπερ»-υπουργού Οικονομικών Τσιάμπι.

Στ' αλήθεια η είσοδος της Ιταλίας στο ευρώ οφείλεται κυρίως στους στενότερους δεσμούς ανάμεσα στη γερμανική και την ιταλική οικονομία και στο σημαντικό βάρος της εμπορικής διαπλοκής των δύο χωρών. Αν η Ιταλία δε συμμετείχε στο ευρώ, η γερμανική βιομηχανία θα έπρεπε να αντιμετωπίζει πάντα το ενδεχόμενο της υποτίμησης της λιρέτας σε βάρος της δικής της ανταγωνιστικότητας.

Η Ιταλία έπρεπε φυσικά να δεσμευτεί να καταβάλει πρόσθετες και ακόμα σκληρότερες προσπάθειες για να μειώσει το δημόσιο χρέος της. Ο Τσιάμπι κατέθεσε ένα σχέδιο για μείωση από το σημερινό 121,6% του ΑΕΠ στο 100% σε 6 χρόνια με μακροπρόθεσμη προοπτική το 60% έως το 2012(7). Το σχέδιο αυτό θα μπορέσει να πραγματοποιηθεί μόνο αν όλες οι αισιόδοξες προϋποθέσεις συμπεριλαμβανομένων των ρυθμών ανάπτυξης, σταδιακά μειωμένης ανεργίας, κατάλληλων επιτοκίων, ανυπαρξίας δυσμενών εξωτερικών επιπτώσεων, όπως από την ασιατική κρίση κλπ., πραγματικά αποδειχθούν σωστές. Η ουσία είναι ότι, και με τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις, η ιταλική κυβέρνηση δεν υπόσχεται τίποτα παρά οξυμένη λιτότητα για τη διάρκεια των επόμενων 15 χρόνων(8).

Η επισήμανση του Διοικητή της Τράπεζας της Ιταλίας, κ. Φάτσιο, ότι «*η Νομισματική Ευρωπαϊκή Ένωση δε θα είναι παράδεισος αλλά καθαρτήριο*» αποτελεί μάλλον μια καλοπροαίρετη υποβάθμιση του θέματος. Οι «*επιτυχίες*» του Πρόντι συνίστανται απλά στην τέλεια προσαρμογή και στη δουλκή εφαρμογή των κριτηρίων του Μάαστριχτ και η ιταλική κυβέρνηση μεταβλήθηκε ουσιαστικά σε εκτελεστικό όργανο της Κομισιόν των Βρυξελλών και υποτάχθηκε στη μελλοντική κυριαρχία της ΕΚΤ.

Όταν μιλάει κανείς για πολιτικές επιτυχίες της κυβέρνησης, μια τέτοια ήταν σίγουρα να υποχρεωθεί πέρυσι η Κομμουνιστική Επανάσταση στην ίδια γραμμή και στη μακροπρόθεσμη υποστήριξη του κυβερνητικού συνασπισμού. Ακόμα πιο σημαντική είναι η υποστήριξη των συνδικαλιστικών μηχανισμών και ιδιαίτερα του CGIL, η οποία εγγυάται προς το παρόν κάποια εντελώς απατηλή «κοινωνική

ειρήνη».

Και τα επίσημα στατιστικά στοιχεία δεν αφήνουν καμιά αμφιβολία για τις επιδράσεις όλων των «επιτυχιών» στο βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων. Η ανεργία αυξάνεται αργά αλλά σταθερά (εντωμεταξύ στο 12,3%), η φτώχεια ανέβηκε από 6,3% το 1993 στο 7,5% το 1997, ενώ το 15% των απασχολούμενων παίρνουν μισθό κατώτερο των δύο τρίτων του μέσου όρου(9).

Ελληνικό πρόγραμμα σύγκλισης

Οι ομοιότητες της ιταλικής κατάστασης με αυτήν της Ελλάδας είναι ολοφάνερές. Η Ελλάδα βρίσκεται σε ακόμα πιο αδύναμη θέση απέναντι στους ισχυρούς «εταίρους» της και έτσι απαιτείται από την ελληνική ηγεσία μια ιδιαίτερα δουλοπρεπής συμπεριφορά. Από την άλλη όμως ανταποκρίνονται οι «απαραίτητες θυσίες» για το ευρώ από κάθε άποψη στα συμφέροντα της ελληνικής μπουρζουαζίας.

Η Ελλάδα μπήκε στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) μετά την υποτίμηση της δραχμής αλλά και με επιπλέον δεσμεύσεις που ξεπερνούν ακόμα και το στενό πλαίσιο των συμφωνιών του Άμστερνταμ(10). Η ελληνική κυβέρνηση υποχρεώθηκε να επιταχύνει τις ιδιωτικοποιήσεις, ώστε να φτάσουν το 0,8-0,9% του ΑΕΠ σε ετήσιο όρο. Εννοείται ότι και για τη συνέχεια της λιτότητας για τα 1998-99 και για την ορθολογικοποίηση του δημόσιου τομέα (δηλ. τη διάλυση των εργασιακών σχέσεων στις ΔΕΚΟ) υπήρξε πλήρης συμφωνία. Έτσι καθορίζεται και το επίπεδο μισθών στην Ελλάδα άμεσα από τις διεθνείς διαπραγματεύσεις. Εξάλλου αποφασίστηκε ότι το έλλειμμα δεν πρέπει να υπερβεί το 2,4% το 1998 και το 2,1% το 1999.

Εμπνευσμένη από το «σχέδιο Τσιάμπι» η κυβέρνηση κατέθεσε ένα «πρόγραμμα σύγκλισης», σύμφωνα με το οποίο το δημόσιο έλλειμμα θα μειωθεί στο 0,8% του ΑΕΠ μέχρι το 2001, ο πληθωρισμός στο 1,5% και το δημόσιο χρέος από το 108,7% το 1997 στο 99% το 2001, ενώ προβλέπεται ότι στο ίδιο διάστημα η αύξηση του ΑΕΠ να αυξηθεί από το 3,5% στο 4,5%(11).

Ευρωπαϊκή «αριστερά» και ευρώ

Ιδιαίτερα αποκαλυπτική είναι η στάση της ευρωπαϊκής λεγόμενης αριστεράς απέναντι στην καθιέρωση του ευρώ. Με ελάχιστες εξαιρέσεις τα σοσιαλδημοκρατικά, πράσινα, σταλινικά και μετασταλινικά κόμματα όχι μόνο υποστηρίζουν τη ληστρική λαίλαπα του νεοφιλελευθερισμού, αλλά είναι και άμεσα υπεύθυνα για την εφαρμογή αυτής

της πολιτικής (κυβερνητικοί συνασπισμοί στη Γαλλία και Ιταλία, κυβερνήσεις Μπλαιρ, Σημίτη, κλπ.) ή είναι πρόθυμα να αναλάβουν αυτήν την ευθύνη, όπως οι γερμανοί σοσιαλδημοκράτες και πράσινοι.

Μόνο το PDS (ΚΔΣ), που εξαιτίας της προέλευσής του αποκλείεται από τα άλλα κόμματα από την άσκηση της κεντρικής εξουσίας, τόλμησε να καταψηφίσει στη γερμανική Βουλή την καθιέρωση του ευρώ. Τα επίσημα «αριστερά» κόμματα περιορίζονται συνήθως στην (φυσικά απόλυτα ρητορική) απαίτηση να προστεθούν κάποιες «κοινωνικές και δημοκρατικές συνιστώσες» στις συνθήκες του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ. Τέτοιες υποκριτικές προτάσεις δεν είναι, κάτω από τις σημερινές συνθήκες, τίποτα άλλο παρά απάτη, ειδικά αφού τα ίδια κόμματα βάζουν στην πραγματικότητα τα δυνάτα τους να σαμποτάρουν ουσιαστικές αλλαγές.

Στον αποπροσανατολισμό του εργατικού κινήματος συμβάλλει λ.χ. και η ηγεσία της ιταλικής Κομμουνιστικής Επανίδρυσης, που πρόσφατα έγραψε στην κυβέρνηση ότι «η φάση της εξυγίανσης μπορεί να θεωρηθεί ολοκληρωμένη και η φάση των μεταρρυθμίσεων πρέπει να ξεκινήσει»(12). Πώς μπορεί να αγωνιστεί κανείς για τα συμφέροντα της εργατικής τάξης, όταν κλείνει σφιχτά τα μάτια του μπροστά στη σημερινή κατάσταση;

Ταυτιζόμενη με την Ευρώπη του μεγάλου κεφαλαίου, η επίσημη αριστερά αφήνει το ρόλο της αντιπολίτευσης στην άκρα και φασιστική δεξιά και προωθεί έτσι την άνοδό της.

Η πλειοψηφική τάση του ΣΥΝ

Πρόσφατα ο Ν. Μπίστης προσπάθησε να διευκρινίσει την άποψη της πλειοψηφίας του ΣΥΝ(13). Συγκαταλέγει στα «άμεσα οφέλη» της καθιέρωσης του ευρώ «την ενίσχυση της διαπραγματευτικής δύναμης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έναντι άλλων μεγάλων δυνάμεων, λόγω της μετατροπής του ευρώ σε διεθνές αποθεματικό νόμισμα, που αντικειμενικά θα περιορίσει τη θέση του δολαρίου», ενώ ταυτόχρονα «σημαντικός αριθμός θέσεων εργασίας εξαρτάται» από τη «διαπραγματευτική δύναμη». Θαυμάζουμε την εκπληκτική ικανότητα του ρεφορμιστή να συνδυάζει πάντα τα βαθύτερα κίνητρα του μεγάλου κεφαλαίου με τα συμφέροντα των εργαζομένων.

Ας υποθέσουμε, λοιπόν, ότι το ευρώ θα ξεπεράσει όλες τις δυσκολίες και θα αναπτυχθεί σε σοβαρό αντίπαλο του δολαρίου. Ποιές θα είναι οι συνέπειες για την ευρωπαϊκή και παγκόσμια εργατική τάξη; Από τη βελτιωμένη θέση οποιουδήποτε νομίσματος δεν επωφελείται σίγουρα

κανένας εργαζόμενος ούτε στις ΗΠΑ ούτε πουθενά αλλού. Αν πραγματικά, όπως υπαινίσσεται ο Ν. Μπίστης, βελτιωθεί η οικονομική θέση της Ευρώπης τόσο πολύ, αυτό θα είναι λόγω του ανταγωνισμού σε βάρος π.χ. των ΗΠΑ, επομένως κάποιες περισσότερες θέσεις εργασίας στην Ευρώπη θα επιφέρουν τη μείωση θέσεων εργασίας στις ΗΠΑ, στην Ιαπωνία ή αλλού. Το αποτέλεσμα θα είναι ότι και οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία θα δυναμώσουν τις προσπάθειές τους για να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα των οικονομιών τους μέσω αύξησης της παραγωγικότητας, δηλ. με την ελαστικοποίηση της εργασίας, τη μείωση των θέσεων εργασίας, την αποδιάρθρωση των σχέσεων εργασίας κλπ. Θα κινηθεί λοιπόν με ακόμα μεγαλύτερη ταχύτητα ο φαύλος κύκλος χωρίς τέλος. Και ακόμα δεν αναφέραμε τις καταστροφικές επιδράσεις που θα έχουν (και φυσικά ήδη έχουν) όλα αυτά στις πιο αδύναμες οικονομίες των υποανάπτυκτων χωρών και της ανατολικής Ευρώπης.

Ο Ν. Μπίστης καταλογίζει στις παλιότερες κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ την ευθύνη για το ότι η Ελλάδα δε μίληκε, όπως έπρεπε, στον πρώτο γύρο του ευρώ. Ως διέξοδο από όλα τα προβλήματα συνιστά *«περισσότερο Ζοσπέν και λιγότερο Ροκάρ»*, μια τρομακτική διαφοροποίηση που σίγουρα θα συγκινήσει όλους τους άνεργους της Ευρώπης μέχρι την Ελλάδα !

Όπως αναφέρεται πλέον, και ο Ν. Κωνσταντόπουλος κωδικοποίησε την *«εναλλακτική πρόταση για τη διακυβέρνηση της χώρας και την πλήρη ενσωμάτωσή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση»* σαν *«γαλλικό μοντέλο»*. Ο ΣΥΝ προσφέρεται λοιπόν από τώρα στο Σημίτη ως μελλοντικός εταίρος κυβερνητικού συνασπισμού. Για να ξέρουμε τί μας περιμένει, όταν δίνουμε την ψήφο μας στο ΣΥΝ.

Συμπεράσματα

Μόνο λίγοι αναλυτές αντιλήφθηκαν μέχρι στιγμής τις πιο πιθανές επιδράσεις της ασταμάτητης και ανεπαίσχυντης ανακατανομής του κοινωνικού πλούτου προς όφελος των κερδών. Ο Αμερικάνος Irving και ο Ιταλός Ντε Μπενεντέτι παρατήρησαν ότι αυτή η τάση, που προωθείται και από την καθιέρωση του ευρώ, θα οδηγήσει στη διακοπή του κοινωνικού ιστού και στην αποσύνθεσή και ενδεχομένως σε εξεγέρσεις με απρόβλεπτες επιπτώσεις.

Γι' αυτό έχει μεγάλη σημασία να συγκροτηθεί ένα κοινωνικό μέτωπο και να αποκαλυφθούν τα προπαγανδιστικά παραμύθια και η απάτη. Το ευρώ συνεπάγεται περισσότερη λιτότητα και χειροτέρευση των συνθηκών ζωής για τους μισθωτούς

εργαζομένους, τους αγρότες, νέους, συνταξιούχους, τις γυναίκες όπως και τους μετανάστες και πρόσφυγες, δηλ. για τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού.

Μερικά συμπεράσματα προκύπτουν:

1) Από τη σκοπιά των συμφερόντων της εργατικής τάξης και όλων των εργαζομένων της Ευρώπης θα είναι προτιμότερο να αποτύχει και να καταργηθεί το ευρώ και να επιστρέψουν οι χώρες στα παλιά εθνικά νομισματά τους.

2) Σε χώρες σαν την Ελλάδα, η προσχώρηση των οποίων στο ευρώ ακόμα δεν έχει καθοριστεί, πρέπει να ξεκινήσει μια πλατιά καμπάνια διαφώτισης για τις πραγματικές συνέπειες του ευρώ με στόχο να ακυρωθούν όλες οι δεσμεύσεις που αφορούν το ευρώ.

3) Μόνο οι ανεξάρτητες κινητοποιήσεις του εργατικού κινήματος στη βάση της πλατύτερης ενότητας ενάντια στη στάση των ηγεσιών των «αριστερών» κομμάτων και των συνήθως εντελώς παθητικών συνδικαλιστικών μηχανισμών θα μπορέσουν να αποτρέψουν τα σχέδια της Ευρώπης των αφεντικών.

4) Μια πραγματική ενοποίηση των λαών της Ευρώπης θα πρέπει να βασιστεί σε σαφείς συμφωνίες:

- για την εξίσωση και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου,
- για τη δραστική μείωση του ωραρίου εργασίας χωρίς περικοπή των μισθών και με στόχο την πλήρη απασχόληση,
- για την εξασφάλιση και βελτίωση των εργασιακών σχέσεων,
- για την εγγύηση των συντάξεων και της κοινωνικής ασφάλισης,
- για τη δωρεάν δημόσια παιδεία σε υψηλό επίπεδο και με ίσες ευκαιρίες για όλους,
- για ένα πρόγραμμα δημοσίων έργων, ώστε να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, να αναπτυχθούν οι υποβαθμισμένες και αδικημένες περιοχές και να σωθούν οι φυσικές βάσεις της ζωής,
- υπέρ των ίσων δικαιωμάτων για όλους τους μετανάστες και πρόσφυγες,
- για την καταπολέμηση του ρατσισμού και του φασισμού,
- για την αλληλεγγύη με τους λαούς της ανατολικής Ευρώπης και με όλες τις χώρες του υποανάπτυκτου κόσμου.

Αν η ενωμένη (δυτική) Ευρώπη δε στηριχθεί σε αυτές τις αρχές, θα αυξηθούν αναπόφευκτα οι ανισότητες, ο ρατσισμός και η εθνικιστική αντίδραση, η κοινωνική πόλωση και αποσύνθεση.

Το παλαιό δίλημμα αυτού του αιώνα έχει ξαναγίνει επίκαιρο:

Σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα !

Ιούνιος 1998

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1) Έτσι, Το Βήμα, 3 - 5 - 98.
- 2) Κ. Βεργόπουλος «Ευρώ εναντίον Ευρώπης !» συνέντευξη στην Αυγή, 10 - 5 - 98.
- 3) Κ. Βεργόπουλος «Ποιος φοβάται το ευρώ» Κυριακάτικη, 26 - 4 - 98.
- 4) Βλέπε: L. Carroue «Το ευρώ με τους τραπεζίτες αλλά χωρίς πολίτες» Le Monde diplomatique/Κυριακάτικη, 24 - 5 - 98.

- 5) Κ. Βεργόπουλος «Ευρώ εναντίον Ευρώπης» ο.π.
- 6) W. Muenster «Die Welt des Euro» (Ο κόσμος του ευρώ) Sueddeutsche Zeitung, 2/3 - 5 - 98.
- 7) Βλέπε: G. Rigacci «Quel piano Ciampi voluto dall' Europa» (Το σχέδιο Τσιάμπι που απαιτεί η Ευρώπη) Bandiera Rossa (μαρξιστικό περιοδικό), Aprile 1998.
- 8) ο.π.
- 9) ο.π.
- 10) Βλέπε: Π. Λαφαζάνης «Η Ελλάδα υπό καθεστώς Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου» Αυγή, 29 - 3 - 98.
- 11) Ε. Παπαδάκη «Θεαματική μείωση του δημοσίου χρέους προβλέπει το νέο πρόγραμμα σύγκλισης» Αυγή, 31 - 5 - 98.
- 12) Βλέπε: G. Rigacci «Quel piano ...» ο.π.
- 13) Ν. Μπίστης «Το ευρώ και το πολιτικό πρόβλημα της χώρας» Ελευθεροτυπία, 22 - 5 - 98, σ. 53.

Το «Μανιφέστο» στο παρελθόν και στην εποχή μας

του Michael
Lofwy

«Ο μαρξισμός είναι για την ανθρωπότητα οριστικά πεθαμένος» - πόσες φορές ακούσαμε τα περασμένα χρόνια αυτή ή άλλες τέτοιες τοποθετήσεις. Καθηγητές και δημοσιογράφοι, οικονομολόγοι και πολιτικοί, φιλόσοφοι και σχολιαστές τις επαναλαμβάνουν αδιάκοπα. Αλλά δεν είναι ιδιαίτερα καινούργιες, αφού η προαναφερόμενη πρόταση διατυπώθηκε από τον Ιταλό φιλόσοφο Benedetto Croce το 1907. Προφανώς η ιατρική διάγνωσή του δεν επαληθεύτηκε επειδή ο «νεκρός» έδειξε 10 χρόνια αργότερα στους δρόμους της Πετρούπολης και σε πολλά άλλα μέρη της Ευρώπης μια απρόσμενη ζωντάνια.

*_*_*

Όσο υπάρχει καπιταλισμός, ο μαρξισμός ήταν, είναι και θα είναι ένα απαραίτητο όργανο για την κατανόηση και την αλλαγή του κόσμου. Για τους καταπιεσμένους και ταπεινωμένους όλου του κόσμου ο μαρξισμός παραμένει ακτινοβόλος πυρσός. Όσο ζούμε στον καπιταλιστικό κόσμο, χωρίς το Μαρξ δεν υπάρχει δυνατότητα να του αντιταχούμε, να κατανοήσουμε τις αντιφάσεις του και να τον καταπολεμήσουμε. Αυτό φυσικά δε σημαίνει ότι στο έργο του Μαρξ δεν υπάρχουν προβλήματα και περιορισμοί ή ότι οι μαρξιστές και οι μαρξίστριες δε θα μπορούσαν να μάθουν τίποτα άλλο από άλλες μορφές απελευθερωτικών ιδεών και εμπειριών.

Το *Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος* είναι το πιο γνωστό των μαρξιστικών έργων. Κανένα άλλο βιβλίο, με εξαίρεση τη Βίβλο, δε μεταφράστηκε και ξαναεκδόθηκε τόσες φορές. Με τη Βίβλο φυσικά δεν έχει πολλά κοινά, εκτός από την προφητική στηλίτευση της κοινωνικής αδικίας. Όπως ο Ησαΐας και ο Άμος κατήγγειλαν τα κακουργήματα των πλουσίων και των ισχυρών, έτσι και ο Μαρξ και ο Ένγκελς ύψωσαν τις φωνές τους και πήραν το μέρος των φτωχών και των αδύναμων. Όπως ο Δανιήλ, είδαν κι εκείνοι τη γραφή στο τείχος της νέας Βαβυλώνας: «οι μέρες σου είναι μετρημένες»! Αλλά, αντίθετα από τους προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης, δεν εναπόθεσαν τις ελπίδες τους σε κάποιο θεό, Μεσσία ή ανώτατο σωτήρα. Η απελευθέρωση των καταπιεσμένων θα είναι το έργο των ίδιων των καταπιεσμένων.

Προλετάριοι όλων των χωρών, . . .

Φυσικά υπάρχουν πολλά αποσπάσματα, ιδέες και επιχειρήματα στο *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* που εντωμεταξύ είναι ξεπερασμένα και που πρέπει να δεχθούν κριτική και να μετριάστούν. Αλλά η βασική κατεύθυνση του ντοκουμέντου, ο κεντρικός του πυρήνας, το πνεύμα του -αφού υπάρχει κάτι σαν το «πνεύμα» ενός κειμένου- δεν εξακολουθεί απλά να είναι ακόμα σημαντικό: η σημασία του σήμερα είναι **πολύ μεγαλύτερη** από πριν 150 χρόνια!

Ας πάρουμε το παράδειγμα του διεθνισμού. Ο προλεταριακός διεθνισμός συγκαταλέγεται στα ουσιαστικά θέματα του *Μανιφέστου* και ενέπνευσε πολλές μεταγενέστερες γενιές. Δεν είναι τυχαίο ότι το τελικό σύνθημα του ντοκουμέντου «*Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!*» έγινε η πολεμική κραυγή των πιο ριζοσπαστικών ρευμάτων του εργατικού κινήματος στα τελευταία 150 χρόνια.

Για το Μαρξ και τον Ένγκελς ο διεθνισμός δεν ήταν μόνο σημαντική συνιστώσα της στρατηγικής για ένα σοσιαλιστικό κίνημα, αλλά και έκφραση του επαναστατικού ανθρωπισμού, για τον οποίο η ανθρώπινη απελευθέρωση ήταν η ανώτατη αξία και ο βασικός στόχος. Υπήρξαν πραγματικοί «κοσμοπολίτες», επειδή όλος ο κόσμος χωρίς σύνορα ή εθνικούς αποκλεισμούς ήταν ο ορίζοντας της σκέψης και της δράσης τους όπως και το περιεχόμενο της επαναστατικής ουτοπίας τους. Στη *Γερμανική Ιδεολογία*, που γράφτηκε μόνο δύο χρόνια πριν το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, επέμειναν στο ότι μόνο μια κομμουνιστική επανάσταση, που αναγκαστικά θα ήταν παγκόσμια, «*απελευθερώνει τα άτομα από τους διάφορους εθνικούς και τοπικούς περιορισμούς, τα συνδέει στην πράξη με την (και πνευματική) παραγωγή όλου του κόσμου και τους προσφέρει τη δυνατότητα να αποκτήσουν την ικανότητα απόλαυσης της ολόπλευρης παραγωγής όλου του πλανήτη (δημιουργίες των ανθρώπων)*» (*Marx/Engels - Werke*, γερμανική έκδοση των έργων του Μαρξ και του Ένγκελς, 3,37).

Όμως, το *Μανιφέστο* δεν περιείχε μόνο μια ουτοπία, αλλά και μια **διάγνωση του σημερινού κόσμου**. Όπως επιχειρηματολόγησαν, ο καπιταλισμός επιχειρούσε να ενοποιήσει όλο τον κόσμο και να υποτάξει όλο τον πλανήτη στην κυριαρχία του. Η μπουρζουαζία «*αναγκάζει όλα τα έθνη να αποκτήσουν τον τρόπο παραγωγής της, αν δε θέλουν*

Ο επίκαιρος και νέος διεθνισμός αντλεί αναγκαστικά ένα τμήμα της ζωντάνιας του αι από το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* των Μαρξ και Ένγκελς.

να καταστραφούν, τα αναγκάζει να καθιερώσουν τον υποτιθέμενο πολιτισμό στον εαυτό τους, δηλ. να γίνουν οι ίδιοι αστοί. Με λίγα λόγια, δημιουργεί έναν κόσμο κατά την ίδια την εικόνα της» (MEW 4,466).

Το 1848 αυτό αποτέλεσε σε μεγάλο βαθμό προαναφορά μελλοντικών τάσεων. Σήμερα είναι πολύ πιο αληθινό από ό,τι πριν 150 χρόνια.

Ποτέ πριν το κεφάλαιο δε διέθετε τόσο ολοκληρωμένη, απόλυτη, αναπόσπαστη, παγκόσμια, απεριόριστη και ανεμπόδιστη εξουσία πάνω σε όλο τον πλανήτη. Ποτέ πριν δεν μπορούσε να επιβάλει σε τέτοιο βαθμό τους κανόνες του, τις πολιτικές, τα δόγματα και τα συμφέροντά του σε όλα τα έθνη της γης. Ποτέ πριν δεν υπήρξε τόσο πυκνό δίκτυο θεσμών -το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και η Οργάνωση Παγκόσμιου Εμπορίου- που να είναι σε θέση να ελέγξει, να διευθύνει και να διοικήσει τη ζωή της ανθρωπότητας κατά τους κανόνες της καπιταλιστικής ελεύθερης αγοράς και της επιδίωξης του κέρδους.

Ποτέ πριν όλες οι σφαίρες της ανθρώπινης ζωής -κοινωνικές σχέσεις, πολιτισμός, τέχνες, πολιτική, σεξουαλικότητα, υγεία, παιδεία, διασκέδαση- δεν ήταν σε τέτοιο βαθμό και τόσο βαθιά βυθισμένες στα καπιταλιστικά «παγωμένα νερά εγωϊστικού υπολογισμού».

Ανεπάρκειες

Γι' αυτό το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* δεν ήταν ποτέ τόσο σημαντικό όσο σήμερα, στο τέλος του 20ου αιώνα. Από την άλλη, το ντοκουμέντο παρουσιάζει κάποιες ανεπάρκειες που δεν πηγάζουν από υπερβολικό επαναστατικό ζήλο, όπως υποστηρίζουν οι περισσότεροι κριτικοί του μαρξισμού, αλλά -αντίθετα- από έλλειψη κριτικής στάσης απέναντι στο μοντέρνο αστικό και βιομηχανικό πολιτισμό. Θέλω να αναφέρω μερικά παραδείγματα:

1. Με κλασικό ευρωπαϊκό-κεντρικό τρόπο, ο Μαρξ και ο Ένγκελς επεδοκίμασαν την μπουρζουαζία που τάχα οδήγησε όλα «ακόμα και τα πιο βάρβαρα έθνη στον πολιτισμό». Φαίνεται ότι θεώρησαν την αποικιακή κυριαρχία της Δύσης ως μέρος του ιστορικά «εκπολιτιστικού» ρόλου της μπουρζουαζίας: «Όπως κατέστησε την ύπαιθρο εξαρτημένη από την πόλη, έτσι υπέταξε και τις βάρβαρες και μισοβάρβαρες χώρες στις πολιτισμένες, τους αγροτικούς λαούς στους αστικούς, την ανατολή στην εσπερία». Σε μεταγενέστερα έργα του ο Μαρξ κράτησε μια πολύ πιο κριτική στάση απέναντι στο δυτικό αποικισμό στην Ινδία και Κίνα, αλλά μόνο οι μοντέρνοι θεωρητικοί του ιμπεριαλισμού (Ρόζα Λούξεμπουργκ και Λένιν)

ήταν σε θέση να προβάλουν μια μαρξιστική καταδίκη του «αστικού πολιτισμού» από τη σκοπιά των θυμάτων.

2. Εμπνευσμένοι από την αστική «αισιοδοξία για το ελεύθερο εμπόριο» και από μια αρκετά οικονομίστικη μεθοδολογία, ο Μαρξ και ο Ένγκελς προφήτευσαν λανθασμένα: «Οι εθνικοί διαχωρισμοί και αντιθέσεις των λαών εξαφανίζονται όλο και περισσότερο ήδη με την ανάπτυξη της αστικής τάξης, με το ελεύθερο εμπόριο, την παγκόσμια αγορά, την ομοιομορφία της βιομηχανικής παραγωγής και των αντίστοιχων συνθηκών ζωής» (MEW 4, 479). Η ιστορία του 20ού αιώνα δεν επαληθεύει αυτόν τον ισχυρισμό καθόλου και η ιστορική εμπειρία -ιδιαίτερα της Ιρλανδίας- θα έδειχνε ότι η αυτοκρατορία της αστικής τάξης και της καπιταλιστικής αγοράς δεν εξαλείφει τις εθνικές συγκρούσεις αλλά τις οξύνει ακόμα περισσότερο.

3. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς εγκωμίασαν την αστική τάξη για τη μοναδική της ικανότητα να αναπτύσσει τις παραγωγικές δυνάμεις και εξύμνησαν την «υποταγή των δυνάμεων της φύσης» όπως και την «εκχέρσωση ολόκληρων ηπείρων». Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος από την καπιταλιστική βιομηχανία, η διακινδύνευση της οικολογικής ισορροπίας από την απεριόριστη ανάπτυξη των αστικών δυνάμεων παραγωγής, βρέθηκε όμως πέρα από τον πνευματικό τους ορίζοντα. Γενικά φαίνεται ότι ερμήνευσαν την επανάσταση ως σπάσιμο των «δεσμών» που εμποδίζουν την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων εξαιτίας των αστικών σχέσεων παραγωγής. Με όλα αυτά δεν κατανόησαν όμως την αναγκαιότητα να μετατραπεί η ίδια η δομή των παραγωγικών δυνάμεων.

Αυτές οι ανεπάρκειες διορθώθηκαν αργότερα από το Μαρξ και τον Ένγκελς, αλλά και από μεταγενέστερους μαρξιστές, μόνο υποτυπώδως. Μόνο τις τελευταίες δεκαετίες έγιναν, με την εμφάνιση του οικосоσιαλισμού, σοβαρές προσπάθειες να ενσωματωθούν οι βασικές θέσεις της οικολογίας στο πλαίσιο της μαρξιστικής θεωρίας.

Παγκόσμιο σύστημα

Αλλά, παρ'όλα τα λάθη και τους περιορισμούς, οι βασικές υποθέσεις του *Κομμουνιστικού Μανιφέστου* ήταν ορθές: Ο καπιταλισμός, ο αστικός τρόπος παραγωγής υποτάσσει όλον τον κόσμο στην ανελέητη κυριαρχία του μέσω της απεριόριστης επέκτασης της παγκόσμιας αγοράς. Ως παγκόσμιο σύστημα μπορεί να ηττηθεί μόνο με την ιστορική πράξη των θυμάτων του, του διεθνούς προλεταριάτου και των συμμάχων του, σε παγκόσμια κλίμακα.

Ο Μαρξ και ο Ένγκελς δεν έβαλαν μόνο «*Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!*» στο τέλος του μανιφέστου τους. Προσπάθησαν επίσης να δώσουν οργανωμένη και συγκεκριμένη έκφραση στη διεθνή αλληλεγγύη, πρώτα με τη συσπείρωση γερμανών, γάλλων και άγγλων επαναστατών στο Σύνδεσμο των Κομμουνιστών στα 1847-48 και αργότερα με τη συμβολή τους στην οικοδόμηση της Διεθνούς Ένωσης Εργατών (1864). Οι μεταγενέστερες Διεθνείς πέρασαν κρίσεις και παρουσίασαν ελαττώματα, όπως γραφειοκρατική παραμόρφωση και απομόνωση. Αλλά δεν είναι αλήθεια ότι μόνο ο εθνικισμός και οι εθνικές ταυτότητες καθόριζαν τα πολιτικά γεγονότα, αφού ο διεθνισμός έμεινε ισχυρή κινητήρια δύναμη και στον 20ό αιώνα. Στα πρώτα χρόνια μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση, όταν ο Λένιν και ο Τρότσκι βρίσκονταν ακόμα στην κορυφή του σοβιετικού κράτους, και αργότερα στα διεθνή τάγματα στην Ισπανία εκδηλώθηκαν εντυπωσιακά κινήματα ενός ενεργητικού διεθνισμού. Πιο πρόσφατα ζήσαμε στα κινήματα αλληλεγγύης με τη βιετναμέζικη επανάσταση ή στο ξεκίνημα του 1968 μια εκπληκτική άνοδο του διεθνισμού.

Τα επείγοντα προβλήματα της εποχής μας είναι σήμερα, περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν και πολύ περισσότερο από ό,τι στους καιρούς όταν γράφτηκε το *Μανιφέστο*, διεθνή. Οι προκλήσεις από την καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, το νεοφιλελευθερισμό, τα ανεξέλεγκτα χρηματιστήρια, την υπερχρέωση των χωρών του Τρίτου Κόσμου, τη φτώχεια πλατιών στρωμάτων στην Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική, τη χειροτέρευση της περιβαλλοντικής κατάστασης και από τις απειλές της οικολογικής κρίσης ζητούν λύσεις σε παγκόσμια κλίμακα.

Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι το κίνημα για κοινωνικές αλλαγές δεν ξεκινάει από το επίπεδο ενός ή λίγων εθνών ή ότι τα κινήματα για την εθνική απελευθέρωση δε θα ήταν δικαιολογημένα. Αλλά οι σημερινοί αγώνες αλληλοεξαρτώνται και διαπλέκονται μεταξύ τους σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από παλαιότερα, από τη μια άκρη του πλανήτη στην άλλη. Ποιά άλλη εξήγηση υπάρχει για το ότι οι απεργίες για καλύτερους μισθούς και συνδικαλιστικά δικαιώματα στη Νότια Κορέα αφορούν άμεσα τους εργάτες και τις εργάτριες της Γαλλίας και των ΗΠΑ; Η μόνη πραγματική απάντηση στον καπιταλιστικό εκβιασμό με τη

μετατόπιση της παραγωγής και τον ανταγωνισμό στους τόπους παραγωγής είναι η οργανωμένη και αποτελεσματική αλληλεγγύη των εργαζομένων.

Νέος διεθνισμός

Ταυτόχρονα ο παλιός διεθνισμός των «*συμφώνων*» και των «*ηγετικών δυνάμεων*» (της ΕΣΣΔ, της Κίνας ή της Αλβανίας) είναι νεκρός και θαμμένος. Ήταν το όργανο κάποιων στενόμυαλων εθνικών γραφειοκρατιών, που απογοήτευσαν βαθιά εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Είναι καιρός για μια νέα αρχή, για να αναζωογονηθούν οι καλύτερες διεθνιστικές παραδόσεις του παρελθόντος.

Μερικές φορές διαφαίνονται οι σπόροι ενός νέου διεθνισμού ανεξάρτητου από κράτη ή στρατιωτικές συμμαχίες. Ριζοσπάστες συνδικαλιστές και συνδικαλίστριες, αριστεροί/ές σοσιαλιστές και σοσιαλίστριες, αποσταλινοποιημένοι/ες κομμουνιστές και κομμουνίστριες, μη σχεταριστές τροτσικιστές και τροτσικίστριες και αναρχικοί αναζητούν δρόμους για την ανανέωση των παραδόσεων του προλεταριακού διεθνισμού. Νέες διεθνιστικές ευαισθησίες εμφανίζονται σε κοινωνικά κινήματα με παγκόσμιο προσανατολισμό, όπως ο φεμινισμός και η οικολογία, τα αντιρατσιστικά κινήματα ή οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που αγωνίζονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα ή την αλληλεγγύη με τον Τρίτο Κόσμο. Μια επιλογή τέτοιων εκπροσώπων συγκεντρώθηκε στο Διεθνές Συνέδριο για την ανθρωπότητα και ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό, το οποίο είχε διοργανώσει ο Ζαπατιστικός Στρατός για την Εθνική Απελευθέρωση (EZLN) στα βουνά της Τσιάπας τον Ιούλιο '96. Αυτό το επαναστατικό κίνημα μπόρεσε να συνδυάσει με μοναδικό και πετυχημένο τρόπο τον τοπικό αγώνα των ανθρώπων της Τσιάπας με τον εθνικό αγώνα στο Μεξικό και το διεθνή αγώνα ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό. Ο διεθνισμός του επόμενου αιώνα θα μπορούσε να δημιουργηθεί, έτσι, από την ανανεωμένη σοσιαλιστική και αντιιμπεριαλιστική παράδοση σε συνδυασμό με τις ανθρωπιστικές, οικολογικές, φεμινιστικές και δημοκρατικές επιδιώξεις των νέων κοινωνικών κινημάτων.

Μετάφραση από το γερμανικό INPREKORR,
Μαί 1998.

Για τα ιστορικά της ελληνικής οικονομίας

Του Δημ. Λιβιεράτου

Η εργασία, που μετέτρεψε την Ελλάδα σε μια από τις πιο πλούσιες χώρες, είναι το μεθοδολογικό κλειδί για την οικονομική ιστορία της χώρας. Η πρόταση αυτή του συγγραφέα αποτελεί την εισαγωγή σε μια γενικότερη ιστορική προσέγγιση.

Όπως αναφέρει ο Άγγελος Αγγελόπουλος στο βιβλίο του «*Το Οικονομικό Πρόβλημα της Ελλάδος*», 1945, έκδοση Παπαζήση, το εθνικό εισόδημα της χώρας, σύμφωνα με το τότε Ανώτατο Οικονομικό Συμβούλιο, ήταν 60 δις δρχ. (ο Ευελπίδης αναφέρει 67). Με πληθυσμό το 1940, 7.344.860 κατοίκους.

Ο Αγγελόπουλος παίρνει το '67 και αναφέρει ότι το 1939 οι Έλληνες είχαν εισόδημα ετήσιο κατά κεφαλήν 61 δολάρια. Οι Βέλγοι, τον ίδιο χρόνο, είχαν 369 δολ., εξαπλάσιο της Ελλάδας, οι Γάλλοι 398, εξήμισι φορές περισσότερο, οι Αγγλοι 560, εννεαπλάσιο, και οι Αμερικανοί 690, εντεκαπλάσιο και παραπάνω.

Το 1995, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ (Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανασυγκροτήσεως), το κατά κεφαλήν εισόδημα των Ελλήνων ήταν 10.936 δολ. Των Βέλγων 26.556, δηλαδή 2,4 φορές μεγαλύτερο, των Γάλλων 26.445 επίσης 2,4 φορές υψηλότερο, των Αγγλων 18.777, 1,7 περισσότερο των Ελλήνων, και των Αμερικανών 26.438, κι αυτό 2,4 φορές μεγαλύτερο. Ας τα βάλουμε δίπλα δίπλα για να φανεί η μεγάλη αλλαγή.

Κατά κεφαλήν εισόδημα σε δολάρια και συγκριτικά με το ελληνικό				
Χώρα	1939		1995	
	Εισόδημα	φορές	Εισόδημα	φορές
Ελλάς	61	-	10.926	-
Βέλγιο	369	6,0	26.556	2,4
Γαλλία	398	6,5	26.445	2,4
Αγγλία	560	9,2	18.777	1,7
ΗΠΑ	690	11,3	26.438	2,4

Και με την παρατήρηση ότι η παραοικονομία στην Ελλάδα είναι διπλάσια, έως τριπλάσια από τις άλλες αναφερόμενες χώρες. Ένας άλλος υπολογισμός δείχνει ότι οι Έλληνες, το 1995, έφθασαν το 63% του μέσου όρου εισοδήματος των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επιλογή, Ελληνική Οικονομία 1997/112). Και πάλι, μη υπολογιζομένης της παραοικονομίας.

Το 1996, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat) το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν των Ελλήνων σε μονάδες αγοραστικής δύναμης ήταν το 66,1% των άλλων συνολικά χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(Καθημερινή 1.7.97). Πώς πραγματοποιήθηκε το μεγάλο άλμα αυτά τα 57 χρόνια. Μάλιστα πολλά από αυτά τα χρόνια ήταν ταραγμένα. Θέλει μια εξήγηση το γεγονός.

Η πορεία δεν ήταν ομαλή, ούτε φωτισμένες ή υποτιθέμενα χαρισματικές ηγεσίες υπήρξαν. Το αντίθετο. Πολλές φορές αμφισβητήσιμες. Αυτά τα 57 χρόνια, η χώρα υπέφερε από έναν σχεδόν δεκαετή πόλεμο. Από τις 28.10.1940 μέχρι τέλους του 1949, και σε μερικές περιοχές περισσότερο. Καταστροφικός και στις δύο φάσεις του. Την πρώτη περίοδο, μέχρι το 1945, από τις ξένες επιδρομές, φασιστική κατοχή, δυστυχία, ερήμωση, πείνα, θάνατοι. Αλλά και η ηρωική Αντίσταση πόλεων και υπαίθρου, αντίσταση της εργατικής και αγροτικής τάξης με ό,τι καλύτερο είχε την εποχή εκείνη η ελληνική διανόηση.

Τη δεύτερη περίοδο υπέφερε αφάνταστα, ίσως χειρότερα, από τον εμφύλιο πόλεμο. Πρώτο θύμα πάλι μιας νέας παγκόσμιας σύγκρουσης δύο κόσμων. Πεδίο αντιπαράθεσης. Στοίχισε εκατοντάδες χιλιάδες ζωές, ανυπολόγιστες υλικές καταστροφές, αλλά και εσωτερικό τραυματισμό, του οποίου ακόμα είναι φανερές οι συνέπειες.

Και όμως, έγινε δυνατόν να αλλάξει το βιοτικό επίπεδο αυτός ο λαός. Συνεχώς μαχόμενος, συνεχώς διαμαρτυρόμενος.

Η πολιτική ηγεσία αυτών των 57 χρόνων ασφαλώς δεν ήταν η καλύτερη. Κατοχή και Εμφύλιος δεν έδωσαν κυβερνήσεις αξιοπρέπειας. Υποτακτικές, ανέλαβαν να συμπίεσουν τον ελληνικό λαό. Στη συνέχεια, μετεμφυλιακό κράτος. Στη διάρκεια του ο μισός τουλάχιστον πληθυσμός βρισκόταν υπό συνεχή παρακολούθηση, καταδίωξη, απομόνωση.

Επταετής δικτατορία 1967-1974, για την οποία δεν υπάρχει σχεδόν κανένας απολογητής. Ό,τι χαμηλότερη στάθμη ανέβηκε από τα βάθη της ελληνικής κοινωνίας και επιβλήθηκε ως κυβερνητική ομάδα.

Από το 1974 αρχίζει μια άλλη περίοδος τελείως διαφορετική. Για πρώτη φορά η Ελλάδα, παρόλες τις ελλείψεις, γνωρίζει αυτήν την πολιτική δημοκρατία. Μάλιστα, θα λέγαμε, από τις πιο προχωρημένες σ' αυτόν τον καπιταλιστικό κόσμο.

Παρόλες τις περιπέτειες, αυτή η χώρα επέζησε, αλλά και ανέβηκε σε άλλο υλικό επίπεδο. Η «Ψωροκώσταινα» του άλλοτε, συγκαταλέγεται από

τον ΟΗΕ στις 22 πλουσιότερες χώρες. Τις αναπτυγμένες, όπως λέγονται, χώρες.

Υπάρχει κάποιος σημαντικός παράγοντας για τον οποίο, σχεδόν ποτέ, δεν μιλάει το μορφωμένο στρώμα μας. Η απέραντη προσπάθεια του ελληνικού εργαζόμενου λαού. Η απέραντη ποσότητα κοινωνικής αφηρημένης εργασίας, που έδωσε και δίνει ακόμα αυτός ο συνεχώς συκοφαντούμενος, εργαζόμενος λαός. Ο υλικός πλούτος αυτής της χώρας οφείλεται στην τεράστια σε μέγεθος εργασία που ενσωματώθηκε μέσα του. Ελάχιστοι λαοί εργάστηκαν με τέτοιους ρυθμούς. Εδώ σ' αυτόν τον τόπο, όπου ακόμα και πολλοί από την εργατική τάξη δεν θέλουν καν να ονομάζονται έτσι, ο λαός του δούλεψε ασταμάτητα μέρες και νύχτες. Κυριακές και σχόλες, χτίζοντας, δουλεύοντας με απίθανη ένταση. Πολλές φορές, αυτοειρωνευόμενος τον εαυτό του για κοπανατζή και αραχτό.

Όταν άλλοι ευρωπαϊκοί λαοί κάνουν διακοπές, διασκεδάση, οι Έλληνες είναι δυνατόν να ψήνουν αρνί του Πάσχα, κρατώντας στο ένα χέρι το ποτήρι εύοσμου οίνου και στο άλλο ένα μυστρί ή κάποιο πινέλο που συμπληρώνει το αυθαίρετο, την κατοικία, το εξοχικό. Άλλοι λαοί πηγαίνουν διακοπές για να ξεodέψουν, και οι Έλληνες πάνε για να ψωνίσουν.

Αυτή η δύναμη δημιουργικής εργασίας διαχέει, διαπερνά, γίνεται το στοιχείο βάσης της ελληνικής κοινωνίας αυτά τα 57 χρόνια. Υπάρχει βέβαια κάποιο παράπονο. Δεν λέει κανείς καλή κουβέντα γι' αυτή την απέραντη αφηρημένη εργασία, στην οποία εντάσσονται από παιδιά μέχρι βαθιά γεράματα. Πάντα κάποια πικρή κουβέντα για το γλέντι αυτού του λαού, την ανεμελιά του, το ξενύχτι, τη σπατάλη, το άσκοπο πολλές φορές των

προσπαθειών. Αλλά μαζεύει, συσσωρεύει, βρίσκει τρόπους να ξεφύγει καταπίεση οποιουδήποτε είδους. Κοινωνική, πολιτική, πολιτιστική. Να αφήνει στην άκρη κάθε Κουΐσλιγκ της ελληνικής οικονομικής και κοινωνικής ζωής που τίθεται στην υπηρεσία ξένων συμφερόντων. Γιατί οπωσδήποτε έχει και τους Εφιάλτες του αυτός ο λαός, όπως και όλοι οι λαοί. Αυτή η απέραντη προσπάθεια, της οποίας η ένταση συνεχίζεται, πολλές φορές με φαινομενικά άναρχους ρυθμούς.

Ό,τι ασχημοσύνες να κάνει μια άρχουσα, ασυνείδητη τάξη, η οποία συνεχώς αναγεννάται στρατολογούσα ακόμα και χθεςσινούς προοδευτικούς, δεν μπορεί να σταματήσει αυτή την πορεία. Όσο συσσωρεύει αυτή την απέραντη αφηρημένη κοινωνική εργασία, όσο θα έχει αυτή τη δύναμη αυτοάμυνας στην οποιαδήποτε εξουσία, όσο θα δημιουργεί ακόμα και στο σκοτάδι της παραοικονομίας, θα εξακολουθεί να είναι ζωντανός, γεμάτος ελπίδα.

Είμαστε σίγουροι ότι αυτή η δύναμη της «άναρχης», όπως φαίνεται, εργασίας, της χωρίς αρχή και τέλος, στο τέλος κερδίζει. Αρχίζει μάλιστα να μετουσιώνεται και ποιοτικά, όσο και αν δεν εμφανίζεται οργανωμένα και να εισέρχεται σε μια φάση αυτοσυνείδησης, αυτοκυριαρχίας, αυτογνωσίας, αυτοδιαχείρισης.

Δεν μπορούμε να περιγράψουμε με ακριβείς όρους τα μελλοντικά αυτής της χώρας. Ίσως θα ήταν μια παρακινδυνευμένη φαντασίωση. Όμως νομίζουμε ότι βαδίζει προς μια πραγματικότητα ουτοπίας, που μπορεί να γεννιέται πάντα σ' αυτόν τον αγωνιστικό τόπο.

ΔΗΜ. ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΣ

Κάλεσμα στη θερινή διεθνή συνάντηση του Δικτύου των Ευρωπορειών στη Χαλκιδική

Η Ελληνική Επιτροπή του Δικτύου των Ευρωπορειών (που συσπειρώνει πιά πάνω από 1.200 μικρές και μεγάλες οργανώσεις και κινήματα όπως συνδικάτα και συνδικαλιστικές τάσεις, κινήματα ανέργων, αστέγων, κοινωνικά αποκλεισμένων, αντιφασιστών, αντιρατσιστών, οικολόγων και φεμινιστριών καθώς και πολιτικά κόμματα από τις 15 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) σας προσκαλεί να συμμετάσχετε στην πανευρωπαϊκή συνάντηση των Ευρωπορειών που θα γίνει στην Ελλάδα από τις 31 Αυγούστου έως και τις 6 Σεπτεμβρίου 1998 στο παραλιακό ξενοδοχείο “Ακτή Φιλίππειον”, στη Χαλκιδική, 60 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη (στην Ορμύλια, παραλία Ψακούδια).

ΣΤΟΧΟΣ

Στόχος μας είναι κατ'αρχήν η συνάντηση για πρώτη φορά Ελλήνων και δυτικοευρωπαίων αριστερών συνδικαλιστών και εκπροσώπων κοινωνικών κινημάτων που θα ανταλλάξουν και θα συζητήσουν τις εμπειρίες τους και κατόπιν η εμβάθυνση των κυριότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα τα συνδικαλιστικά και κοινωνικά κινήματα στη δυτική Ευρώπη. Σκοπεύουμε όμως να διευρύνουμε την συνάντησή μας και σε αντιπροσωπείες συνδικάτων και κοινωνικών κινημάτων από τις βαλκανικές χώρες

ώστε να δώσουμε και μια ιδιαίτερη βαλκανική διάσταση στην πρωτοβουλία μας. Και όλα αυτά σε ένα άνετο και ευχάριστο περιβάλλον που επιτρέπει και την ξεκούραση στην ακρογιαλιά...

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Προτείνουμε για συζήτηση τα παρακάτω θέματα:

- Ελαστικοποίηση, αναδιαρθρώσεις, λιτότητα και ανεργία
- Η διάλυση του κοινωνικού κράτους και οι εναλλακτικές λύσεις
- Ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για την απασχόληση και αντιπροτάσεις
- Ιδιωτικοποιήσεις και ανεργία στην ανατολική και δυτική Ευρώπη
- Η Ευρώπη-φρούριο: μετανάστες, ρατσισμός και ανεργία
- Οι γυναίκες απέναντι στη νεοφιλελεύθερη πολιτική
- Η νεολαία και ο κοινωνικός αποκλεισμός
- Βαλκάνια: αναγέννηση του συνδικαλιστικού κινήματος και ενότητα των εργαζομένων πέρα από τις εθνικιστικές διαιρέσεις

Το τελικό πρόγραμμα δεν έχει ακόμα οριστικοποιηθεί και μπορείτε να συμβάλλετε στη διαμόρφωσή του με τις δικές σας προτάσεις.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ

Περιμένουμε περίπου 100 αντιπροσώπους από την Ευρώπη, 100 από την Ελλάδα και 50 από τα Βαλκάνια.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Την οργάνωση της πανευρωπαϊκής συνάντησης αναλαμβάνει η Ελληνική Επιτροπή σε συνεργασία με τη Γραμματεία του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Ευρωπαίων. Επειδή μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα η συμμετοχή των οικονομικά ασθενέστερων (άνεργοι και άνεργες, μετανάστες και μετανάστριες, νέοι και νέες) γι' αυτό και κάνουμε έκκληση να βοηθηθεί οικονομικά η συμμετοχή τους.

ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Οι ατομικές και συλλογικές δηλώσεις (συνδικάτα, κινήματα, οργανώσεις, κλπ) συμμετοχής πρέπει να γίνουν όσο το δυνατόν νωρί-

τερα και οπωσδήποτε πριν από την 1η Ιουλίου. Την ίδια ημερομηνία θα πρέπει να έχει προκαταβληθεί το 50% του συνολικού ποσού που απαιτεί το ξενοδοχείο.

ΔΑΠΑΝΗ ΣΤΕΓΑΣΗΣ

- Δωμάτιο 2 κλινών με πρωινό 5.850 δρχ το άτομο
- Δωμάτιο 3 κλινών με πρωινό 4.750 δρχ το άτομο
- Εγκατάσταση σε γειτονικά κάμπινγκ (στο Κουγιώνη 1.200 δρχ. Το άτομο ημερησίως -5.000 δρχ. προκαταβολή)

Επιτροπή του Δικτύου των Ευρωπαίων

Ακαδημίας 62, 5ος όροφος / Αθήνα 10679,
Ελλάδα
Τηλ : 01-3619513-4 / Φαξ: 01-3619610
E-mail: epohi@otenet.gr

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Όνομα

Επώνυμο:

Ιδιότητα:

Επάγγελμα :

Διεύθυνση:

Τηλ. & Fax:

Δίκλινο

τρίκλινο

Άτομα:

Η προκαταβολή για τη συμμετοχή είναι 15.000 δρχ. ανά άτομο και πρέπει να καταβληθεί ως την 1η Ιουλίου στο λογαριασμό 101-002101-763243 της Alpha Τράπεζα Πίστεως. Παρακαλούμε να αποστείλετε με φαξ τα πλήρη στοιχεία και την απόδειξη κατάθεσης των χρημάτων συμμετοχής στον αριθμό FAX: 36.19.610.

Κάμπινγκ άτομα _ _ _ _ _

Ο αγώνας της Ιονικής να γίνει αγώνας όλων των εργαζομένων

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, συνεπικουρούμενη από τους νεοφιλελεύθερους καρχαρίες της Ν. Δημοκρατίας, προσπαθεί αταλάντευτη να επιβάλλει τον μεσαιωνικό της «εκσυγχρονισμό». Το τραγικό είναι ότι οι ανθρωπιστές νεοφιλελεύθεροι του 19ου αιώνα φαντάζουν ριζοσπάστες σοσιαλιστές συγκρινόμενοι με τα «σοσιαλιστικά» πιράνχας του ΠΑΣΟΚ.

Ανερυθρίαστοι, χυδαίοι, υποταγμένοι στα κελεύσματα των υπερεθνικών οργάνων, αγωνίζονται να συντρίψουν τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα της μισθωτής πλειοψηφίας, υποκρινόμενοι ότι αντιτίθενται στα προνόμια των εργατικών μειοψηφιών. Θεωρούν προνόμια την πλήρη απασχόληση, το δωρο, την αξιοπρεπή σύνταξη, τι δικαίωμα για ανθρώπινη ασφάλιση και αξιοπρεπείς κοινωνικές υπηρεσίες.

Βασική τους επιδίωξη είναι η με κάθε τρόπο αύξηση της κερδοφορίας του ιδιωτικού κεφαλαίου. Που αναπόφευκτα σημαίνει δραστική ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος σε βάρος των μισθών και κατά συνέπεια την μείωση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων.

Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, εφαρμόζοντας πιστά το σύμφωνο «σταθεροποίησης» της συνθήκης του Άμστερνταμ, προχωρεί σε μαζικό ξεπούλημα («ιδιωτικοποίηση») κρατικής και όχι μόνο περιουσίας για να ενισχύσει την κερδοφορία του ιδιωτικού κεφαλαίου αλλά και για να αυξήσει τα κρατικά έσοδα που θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού και του Δημόσιου Χρέους.

Στην περίπτωση της ΙΟΝΙΚΗΣ, η κυβέρνηση των «σοσιαλιστικών» πιράνχας, επικαλείται την δήθεν «εξυγίανση» (!!) της τράπεζας και ότι νοιάζεται δήθεν για την αποτροπή απολύσεων. Αποκρύπτει όμως ότι ουσιαστικά δωρίζει μια τράπεζα που δεν είναι καν κρατική αλλά αποτελεί περιουσία των ασφαλιστικών ταμείων (ως κύριων μετόχων της ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ).

Στόχος της κυβέρνησης είναι να πάψει να εγγυάται την περιουσία των ασφαλιστικών ταμείων και με βάση τις απαιτήσεις της Ευρ. Ένωσης, τα αποθεματικά τους να επενδύονται σε «αμοιβαία» κεφάλαια στην διεθνή κεφαλαιαγορά. Η εμπειρία των ασφαλιστικών ταμείων στις ΗΠΑ που είχαν κάνει το ίδιο και που με την χρηματιστηριακή κρίση του 1992 χρεοκόπησαν, προδικάζει και το αποτέλεσμα του κυβερνητικού εγχειρήματος.

Με το ξεπούλημα της ΙΟΝΙΚΗΣ, λοιπόν, δεν διακυβεύεται το μέλλον μόνο των εργαζομένων στην τράπεζα αυτή αλλά και οι συντάξεις χιλιάδων εργαζομένων.

Η ΙΟΝΙΚΗ δεν είναι προβληματική επιχείρηση. Η κυβέρνηση προσπαθεί να μας πείσει για το αντίθετο αφού πρώτα, η ίδια, καθορίζει αρνητικά την κερδοφορία της τράπεζας, υποχρεώνοντάς την να «επενδύει» σε ομόλογα και

έντοκα γραμμάτια του ελληνικού δημοσίου με επιτόκια χαμηλότερα εκείνων της διατραπεζικής αγοράς. Για να δωρίσει τη διοίκηση και το 50% των μετοχών της τράπεζας στον ιδιωτικό τραπεζικό τομέα έναντι εξευτελιστικής τιμής, εμφανίζει την τράπεζα «ζημιογόνα» και ταυτόχρονα απαξιώνει την πραγματική της αξία (όπως προσδιορίζεται από τα πάγια στοιχεία και τις απαιτήσεις του ενεργητικού της) υπολογίζοντάς την εικονικά από την σχέση μεταξύ χρηματιστηριακής και λογιστικής αξίας της μετοχής της.

Αν οι υπουργοί της κυβέρνησης θέλουν οπωσδήποτε να εξυπηρετήσουν τον κάθε τραπεζίτη Κωστόπουλο, τότε ας πουλήσουν την προσωπική τους περιουσία και όχι την περιουσία του δημοσίου και των ασφαλιστικών ταμείων των εργαζομένων.

Οι ηγεσίες της ΓΣΕΕ και της ΟΤΟΕ κάθε άλλο παρά ανταποκρίνονται στα καθήκοντα των συνδικαλιστικών ηγεσιών που επιβάλλουν οι περιστάσεις. Μπροστά στην άγρια κυβερνητική επίθεση, αντί να αναλάβουν να ενοποιήσουν και να συντονίσουν τους αγώνες και την αντίσταση όλων των εργαζομένων και ιδιαίτερα των κλάδων που δέχονται άμεσα τα πλήγματα κυβέρνησης και αφεντικών, αυτοί διαλέγουν να «παίζουν» τον ρόλο του «μεσολαβητή» και επιλέγουν μορφές αγώνα («κυκλικές» κινητοποιήσεις) που δεν γενικεύουν τον αγώνα και δεν δημιουργούν σοβαρό πρόβλημα στην κυβέρνηση και την εργοδοσία, υπηρετώντας, εξ' αντικειμένου, τα σχέδια της κυβέρνησης.

Η ολομέτωπη επίθεση των δυνάμεων του κεφαλαίου και των πολιτικών υπηρετών του σε βασικά και στοιχειώδη κατακτημένα δικαιώματα των εργαζομένων επιβάλλει την ενιαία και συντονισμένη κινητοποίηση του συνόλου των δυνάμεων της εργασίας.

Είναι επιτακτική ανάγκη ο αγώνας των εργαζομένων να συντονιστεί από εκλεγμένες ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΑΓΩΝΑ μέσα από ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ στις τράπεζες και στις ΔΕΚΟ με στόχο να κινητοποιήσουν το σύνολο των εργαζομένων στη βάση ενός κοινού προγράμματος για την αποτροπή:

των ιδιωτικοποιήσεων, της μερικής απασχόλησης, της κατάργησης του οχτάωρου, της αύξησης του χρόνου ασφάλισης και της μείωσης των συντάξεων.

Δίκαια όλοι οι απεργοί δονούν την ατμόσφαιρα με το σύνθημα «ΣΗΜΕΡΑ ΕΜΕΙΣ ΑΥΡΙΟ ΕΣΕΙΣ».

Οι καιροί δεν επιτρέπουν εφησυχασμό. Αν τολμήσουμε είναι βέβαιο ότι θα νικήσουμε.

ΑΘΗΝΑ ΜΑΗΣ 1998

Επιτροπή Ενοποιητικής Πρωτοβουλίας (για την οικοδόμηση του Επαναστατικού Διεθνιστικού Κόμματος της εργατικής τάξης) - ΟΚΛΕ Σπάρτακος - Σοσιαλιστική κίνηση «Εργατική Δημοκρατία»

Σπάρτακος

No 51 - Ιούνιος 1998 - ISSN: 1106 1790 - Δραχμές 500

